ROČNÍK III. ČÍSLO 18 NOVEMBER

NOVÁ MLÁDEŽ

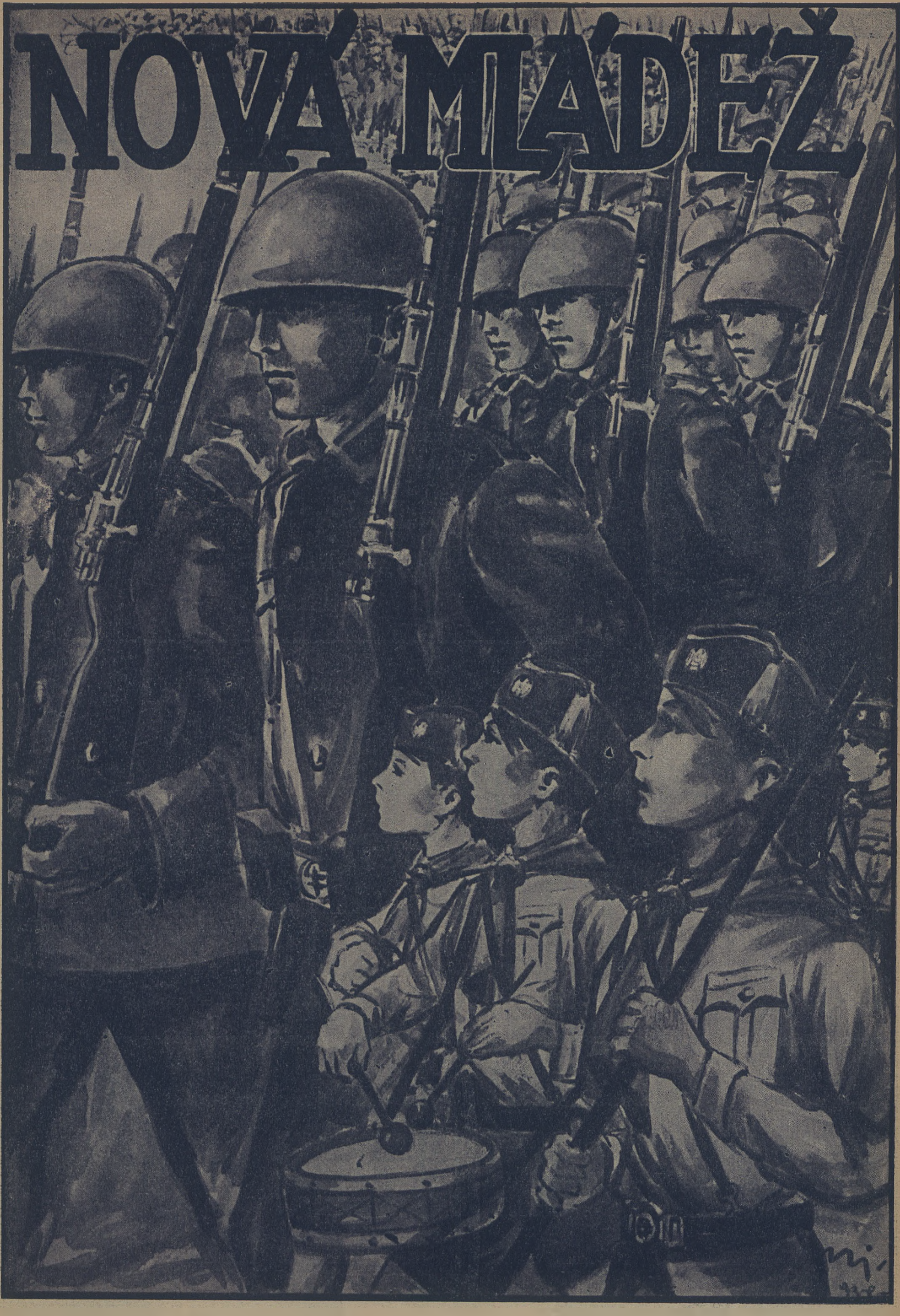

ČASOPIS HLINKOVEJ MLÁDEŽE

NOVÁ MLÁDEŽ
Časopis Hlinkovej mládeže

Rediguje redakčný sbor
Hlavný redaktor **M. J. Milov**

Administrácia a redakcia: *Bratislava, Hlavné veliteľstvo HM, Radlinského čís. 51*

Predplatné na rok 10 Ks **Uzávierka 10. v mesiaci.** **Jednotlivé čísla Ks 1.20**

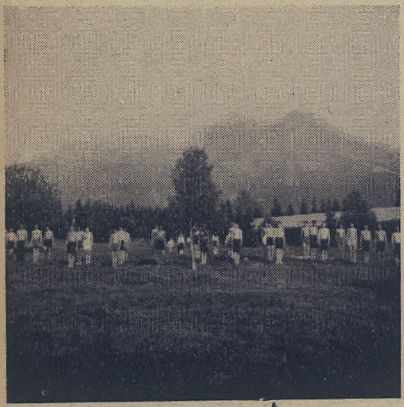

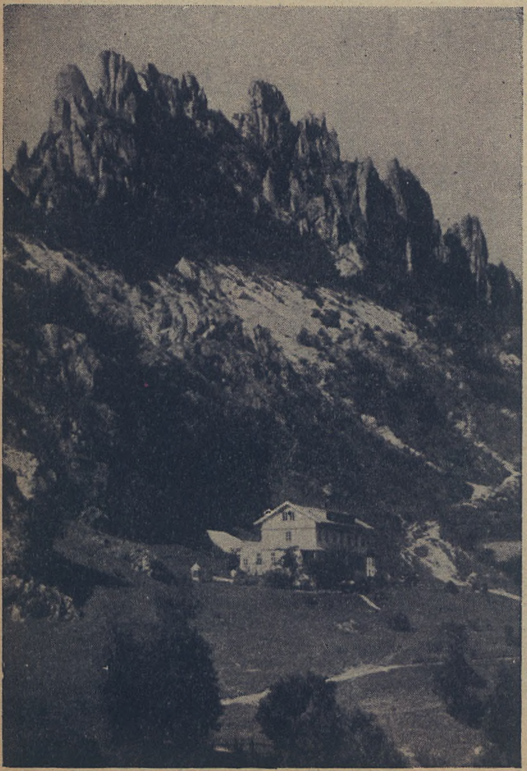

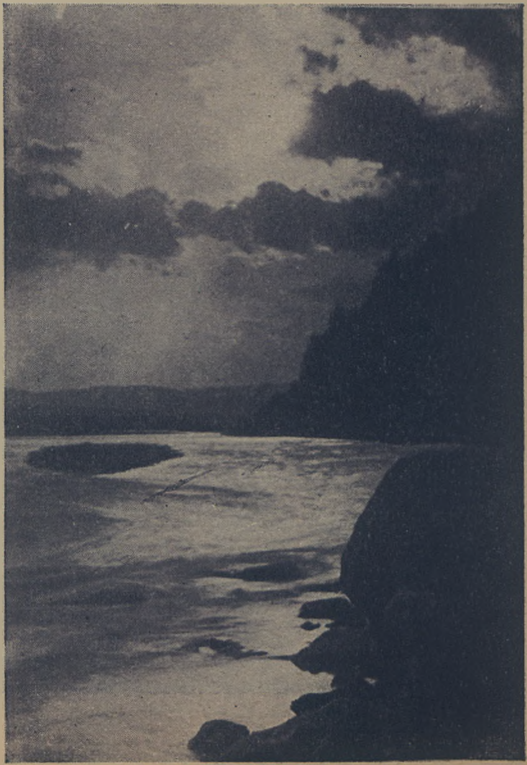

1. Úcta štát. zástavy po sňatí. — 2. Hlavný veliteľ HM A. Macek prijíma hlásenie v tábore HJ. — 3. Fanfáry HM. — 4. a 5. Ranné cvičenie v kurze pre vodcov HM. — 6. Oduševnený bubeník HM. — 7. a 8: Poznáš ten kraj, kde skaly hovoria a voda spieva?

M. J. Milov:

Krása nádejí

November vchádza do času pokojom cintorínov. S vencami na čele hrobov pozdravuje živých i mŕtvych, slávnych i zabudnutých, víťazov i porazených a všetkých sústreďuje okolo plamienka sviečky sliziacej v dušičkový večer pri šepotaní modlitby — Odpočinutie večné...

Pred očami rysuje sa nám černovský cintorín, ružomberské mauzóleum s najväčším drahokamom slovenskej cti a chrabrosti — Andrejom Hlinkom, hroby hrdinských vojakov na východnom Slovensku, hroby na hraniciach bývalého Poľska a spústa iných posvätných miest, kde tiekla slovenská krv. Na tieto miesta kladieme vence rodolásky a uznania.

Málo je tých, čo vedia chápať, že hrdinstvo a sila v národe nepadajú. Jednotlivci nás opúšťajú síce, avšak v nádeji, že sa ich pluha ujme nový potomok a že bude dôstojným spôsobom preorávať slovenské pole. Týmto potomkom je Hlinkova mládež. Vyrástla z vyhasnutej nádeje a nové Slovensko hodnotí ju už ako silu, prichádzajúcu na zorách nového dňa. Nie uniforma, nie vyriadené zástupy nás tešia, ale nádej, otvárajúca budúcnosť. Pre víťazstvo národa a pre jeho lepší život oplatí sa oželeť i veľkých jednotlivcov, lebo vieme, že sily veľkých duchov sa nestrácajú, ba vracajú sa k národu v prečistenej forme a výbojnosti. V tomto je krása našich nádejí, nie krása tvaru, ale krása neviditeľnej sily, prelievajúcej sa zo zrdca na srdce a začínajúcej vekom, ktorý je najnáchylnejší veriť a dúfať.

Ak máme radosť z toho, že pochodujú pred naším zrakom uniformované jednotky chlapcov HM, teší sa naše srdce i z novej skutočnosti, že sa už na uliciach našich miest zjavujú aj jednotky uniformovaných dievčat HM. Dlho sa uvažovalo, kým sa dospelo k tejto radostnej skutočnosti, lebo ako každá nádej pomaly si do srdca vysekáva chodník cez tŕnie ťažkostí a pochybností, i táto musela si ho prerážať cez tŕnie názorov.

Keď je už ale tu, zmocňuje sa nás nádej v najväčšom optimizme a radi si predstavujeme slovenský národ o niekoľko desaťročí. Už tu nebudú ľudia nerozhodnej vôle, vymizne z našich hôr a rovín porekadlo „kam vietor, tam plášť, každý bude plným mužom a plnou ženou, kresťanské svedomie bude nepísanou regulou i pri nekontrolovaných činoch a súručenstvo nás všetkých v národe neznesie vraždiace sociálne protivy. Takúto asi krásu nám dáva nádej skonkretizovaná v radoch HM. Priznávame sa, že radi na toto myslíme a ešte radšej pracujeme na tom, aby takýto život zavítal k nám.

Krása nádejí! Mnoho sa tým povie, i keď je to dosť nejasné. Dievčenská Hlinkova mládež zostane verná národnej a spoločenskej tradícii slovenskej, v duchu nových zásad bude vychovávať víly, tatranky a devy, dievčenský dorast povedie v duchu Hlinkovom k zámernej príprave, aby sa z neho vyvynulo silné srdce rodiny, ktoré sebažertvovaním splní posledné nádeje a požiadavky svojej vlasti. Dievčenská HM chce národu vychovať silné ženy, ktorých duch bude svietiť i vtedy, keď už v dušičkový večer len sviečka bude plakať na jej hrobe a keď len rodinné záznamy, kroniky a zožlknuté fotografie budú si na ne spomínať. Novými metódami, životnejším tempom a s väčšou chuťou sa dávame na nový pochod. Nové slovenské dievča kráča sebavedome a v povedomí, že sa nechce vyrovnať novému slovenskému chlapcovi, ale podľa svojej špeciálnej povahy hľadá len svoje záujmy, blíži sa ku kráse nádejí, k dôvere snaženia a k láske svojho povolania. Na tom nič nezáleží, že sa prichádza k týmto posvätným veciam hrou, piesňou, športom atď., cieľ sa dosiahne a očakávané nádeje sa splnia. Ak možno niečo z prítomnosti nazvať požehnaním národa pre budúcnosť, platí to o Hlinkovej mládeži v tej šírke, akú zaujala a akú zaujme. Silná nádej málokedy sklame, krásna nádej oduševňuje a ženie do hrdinstva a nádej doprevádzaná dôverou a láskou prináša najspokojnejšie šťastie. To platí o Hlinkovej mládeži!

Generál Ferdinand Čatloš,

minister národnej obrany.

Prvý vojak slovenskej armády, gen. Ferdinand Čatloš, minister národnej obrany, dožil sa 17. októbra t. r. 45 rokov povedomého vojenského života slovenského. Sympatie, ktoré sa vinú k jeho osobe nielen so strany jeho vojenských spolupracovníkov, ale tiež so strany civilného obyvateľstva, sú zjavným dôkazom ušľachtilého charakteru, dobrého srdca a obetavého vojaka. Chudobný liptovský kraj honosí sa jeho rodiskom. Narodil sa 17. októbra 1895 v Liptovskom Svätom Petre z rodičov verne oddaných svojmu rodu. Elementárneho školského vzdelania sa mu dostalo v rodisku a potom v Liptovskom Hrádku. Keďže už na ľudovej škole prejavil nevšedné schopnosti, rodičia ho dali do stredných škôl v Liptovskom Svätom Mikuláši, v Kežmarku a v Dolnom Kubíne. Medzi študentmi vždy bol na čele slovenského hnutia a mnohých svojich priateľov zachránil pred odnárodnením. Po maturite nastúpil vojenskú službu a od tých čias je pri vojsku.

Vojenskú službu konal u pešieho pluku 67 ešte v bývalom Rakúsko-Uhorsku. Svetovú vojnu končil ako veliteľ prápora. Po prevrate r. 1918 bol v službách česko-slovenskej armády u peších plukov 7, 12 a 14. V Prahe absolvoval Vysokú vojennú školu a konal službu dôstojníka generálneho štábu pri MNO v Prahe, ďalej pri 2. horskej brigáde a pri 8. divízii. Vojenské a diplomatické schopnosti viedly jeho život medzitým do úradu vojenského atašé v Budapešti.

Po dosiahnutí autonómie Slovenska 6. okt. 1938 bol zástupcom MNO pri slovenskej vláde v Bratislave a od 14. marca 1939 je ministrom národnej obrany v Slovenskej republike. Na obranu slovenskej zeme zasiahol do bojov na východnom Slovensku a neskôr na severnom a k materskej zemi pripojil to, čo od nej odpadlo.

Jožo Tieň:

Pozdrav mŕtvej matke

S. Z.

Viac ako pred rokami dvomi,
keď krv sa tvoja v penu zmenila —
viac, mať moja, ľúbim ťa a smútim.

Spomínam. Len toť to bolo,
húsky som pažravé vyháňal na pažiť
a skyvu chleba tvojho v ručníčku nosieval,
hej, otcovi ku kosbe, mať moja.

Keď v rúbanisku šarapatil výkrik sekery
a deti zúbožené triasly sa splašené,
všetko sa driapalo v zúfalom preteku
pre život, ktorý ti ukradla jeseň.
A slzu bičom zoschlú vyrvala pieseň —
tá pieseň orechových listov i jablone,
čo vysychala dňom a zavše nocou.

Nevstávaj, mati moja drahá,
bo syn tvoj zľakol by sa mŕtvej
a cep otca a detí jeho
zmŕtvil by rytmus v rodných stodolách.
Mať moja, verím.
Kto zomrel, nemusí viac zomierať,
ten čaká, čaká na povel,
na povel života, ktorý nevyhasne.

**„Čierna zem, čierna zem,
vydaj mi mamku ven . . .“**

Karol Murgaš,

šéf Úradu propagandy.

Karol Murgaš, narodil sa 12. septembra 1899 v Budapešti, ako syn slovenského poštára, ktorého sem zahnala honba za existenciou. Vychovával sa však od útleho detstva u svojich starých rodičov v Tajove, pri Banskej Bystrici. Jeho starý otec bol na širokom okolí známy národovec, ktorého poznali len pod menom „Ujčok od Svoradov". Starý Murgaš bol posledným hutníkom tajovským, ktoré remeslo jeho predkovia po stáročiach odovzdávali ako dedičstvo svojim synom.

Po absolvovaní gymnaziálnych tried v bansko-bystrickom katolíckom gymnáziu a lučenskom štátnom gymnáziu, vír svetovej vojny odtrhol ho od rodného Pohronia. Prevrat zastihol ho na juhu v Banáte na území, kde najviac vybičované boly národnostné spory. Vracia sa na Slovensko s nádejami na nový život, ale hneď prvé dni dostáva sa mu ťažkého poučenia o českej demokracii. Dáva sa do služieb boja za autonómiu, najprv po boku Martina Rázusa, potom po boku Andreja Hlinku. Ako košický tajomník Hlinkovej strany vedie súčasne aj ako volebný splnomocnenec strany volebný boj za kandidátku košického kraja, na čele ktorej stojí meno už žalárovaného profesora Dr. Vojtecha Tuku. Z Košíc prechádza do redakcie „Slováka", kde v časoch najvystupňovanejšieho boja preberá zodpovedné redaktorstvo všetkých novín strany. Tak je to do 6. októbra 1938, keď stáva sa náčelníkom budujúcej sa HG. V marcových dňoch 1939 vedie, súc hľadaný českými teroristami, boj za legálnu slovenskú vládu na čele s Dr. Tisom, prečo musí v noci na 12. marca na pár hodín uchýliť sa na druhú stranu Dunaja.

Dňa 13. marca hovorí ku gardistom cez viedenský rozhlas o samostatnom Slovenskom štáte a po jeho vyhlásení dňa 14. marca z poverenia nového hlavného veliteľa HG Macha preberá znovu funkciu náčelníka HG. Ako taký zúčastňuje sa v marci 1939 osobne bojov na východnom Slovensku a v dňoch septembrových robí službu, ako vojak v štábe ministra generála Čatloša na severe.

Dňa 1. augusta poveril ho predseda vlády prof. Dr. Vojtech Tuka vedením Úradu propagandy, ktorý buduje ako skúsený slovenský novinár podľa moderného nemeckého technického vzoru, ale v tom najrýdzejšom slovenskom duchu.

MEDZI ŽIVOTOM A SMRŤOU

Igor Srieň

Pedro, ťažko oddychujúc, škriabal sa hore strmými skalami. Bola noc a v magickom svetle bledého mesiaca zdaly sa rumy starobylého hradu, ktorý pozeral do údolia už od dôb maurskej nadvlády nad Španielskom, hrozivejšie, ako za slnečného jasu.

Hrad bol cieľ Pedrov. Stavil sa s kamarátmi, že sa k nemu dostane i za noci, hoci i cez deň to bolo veľmi obťažné a pre neskúseného nebezpečné. Elektrickú lampu, čo mal zavesenú na gombíku, nesmel použiť. Kamaráti by to mohli z údolia vidieť a tým by prehral stávku. A potom, Pedro mal smysel pre česť. Keď dačo sľúbil, to i vykonal, čo aké prekážky a ťažkosti by sa mu postavily do cesty.

Usmial sa, keď si spomenul na ustrašené tváre svojich mladších druhov, keď sa dozvedeli o jeho stávke.

— Nechoď, Pedro. Na hrade straší. Koľkokrát sme načúvali, ako tam ktosi hlasno kvíli.

— Bájky! — kývol na takéto reči Pedro.

Zastal, aby nabral dychu. Pod ním žiarily vo veľkej hĺbke oblôčky domov, učupených pod skalou, ako kuriatka pod krídlom kvočky.

Radšej by sa videl tam dole, lebo sa ho zmocňoval akýsi divný pocit. Nebol to strach. Pedro sa nebál ničoho. Bola to azda predtucha niečoho zlého, čo ho na ceste čaká?

Celé telo ho bolelo, keď sa blížil k cieľu svojej cesty. Ruky mal dokrvavené od ostrých skalných hrán a pľúca mu išly prasknúť od námahy. Ešte len pár minút a zvíťazí, vyhrá stávku. Tam, s vrcholu starej veže dá kamarátom svetelné znamenie, že odvaha zvíťazila nad prekážkami.

Zostával mu ešte najťažší úsek cesty. Bolo mu načim veľkej opatrnosti, lebo jeden jediný mylný krok značil skazu. Pozorne ohmatával a skúšal každé miesto, na ktoré položil nohu. Išlo to pomaly, ale predsa sa dostával stále vyššie a vyššie. Už bol skoro pri úpätí hradného múra. Položil ruky na okraj prečnievajúcej skaly a mocne sa odrazil, aby sa preniesol cez poslednú prekážku.

Zle odhadol svoj skok. Kolenom tvrdo narazil do ostrej skaly. Zasykol bolesťou. Svaly sa mu na okamih uvoľnily a len-len že nesrútil sa do hlbiny. Zaryl prsty do tvrdej žuly, aby zabránil pádu. Nohy márne hľadaly oporu; zmietaly sa zúfale, snažiac sa nájsť čo len najmenšie miestečko, o ktoré by sa mohly oprieť. Pedra pomaly opúšťaly sily. Každú chvíľku pošmykly sa mu prsty o kúsok ku kraju.

— Musím zahynúť, — prebehlo mu mysľou. Už nebude pomáhať mamičke v jej ťažkej práci, nebude sa už hrávať so svojou sestričkou a chytať s ňou motýle, už sa nesíde s kamarátmi. Hodil posledný pohľad do doliny. Nevidel nič, lebo skala, vystupujúca naľavo asi dva metre pod ním, zakrývala mu výhľad.

Myšlienka, za normálnych okolností považovaná za šialenstvo, rozjasnila mu myseľ. Dostať sa nejako na tú skalu, bol by zachránený. Keby sa mohol odraziť, bola by to maličkosť, ale takto? Zrazu si spomenul, ako sa raz zachránil jeho otecko z horiaceho domu. Visiac za okraj okna rozkýval sa, aby skokom dosiahol balkón, ktorý nebol priamo pod ním. Hej, skúsi to. Beztak niet inej pomoci.

Pevnejšie sa pridŕžal slabnúcimi prstami a rozkýval sa. Cíti, ako mu krv prúdi z otlčených kolien, ale v snahe sebazáchovy zaťal zuby a dával telo do väčších a väčších výkyvov.

Teraz!

Ubolené prsty povolily. Dostal závrat, keď letel vzduchom nad ozrutnou priepasťou. Podvedome natiahol ruky, aby stlmil náraz na skalu.

Ťažko dopadol na jej okraj a kŕčovite sa jej zachytil. Ale ruky boly priveľmi oslabnuté, nestačily udržať jeho váhu. Zdalo sa mu, ako by sa s ním krútil celý svet, ba i skala, na ktorej ležal. Padal. Hlava mu narazila na čosi tvrdého. Zaiskrilo sa mu v očiach a smysly ho opustily.

—

Chlad priviedol Pedra k vedomiu. Hlava ho nesnesiteľne bolela a myšlienky len veľmi pomaly sa mu do nej vracaly.

Kde to je? Hmatal okolo seba rukami. Dotkol sa vlhkej skaly. Vstal. Udrel sa do hlavy, až bolestne zastonal. Tento úder ho celkom prebral. Spomenul si na prestáte hrôzy a so zachvením si uvedomil, že len o vlas unikol smrti.

Kde však je teraz? Okolo seba nenahmatal nič, iba vlhké skaly. Pozrel hore, či azda nezazrie mesačným svetlom ožiarenú oblohu.

Nič, len tma, hustá nepreniknuteľná tma.

Zmocnil sa ho strach. Rýchlym hmatom odopäl elektrickú lampu a ostré svetlo zarezalo sa do tmy.

Miesto, kde sa nachádzal, bol akýsi v skalách vytesaný tunel. Voda stekala po jeho nerovných stenách a tvorila malé, chladné kalužinky. Striasol sa zimou a obrátil svetlo lampy hore. Zdalo sa mu, akoby pozeral do komína. Otvor, ktorým sem padol, bol zatarasený veľkou skalou. Tadiaľ sa von nedostane. I keby sa mu podarilo vyškriabať sa až k ústiu skalného komína, nemohol by odvaliť skalu, ktorá ho zatarasila.

Vzdychol a pomaly sa pobral na prezvedy do tunela. Azda niekde na jeho konci je vchod do života. Postupoval opatrne. Každú chvíľu sa musel sohýňať, aby nenarazil hlavou do skalných výčnelkov, ba dva razy sa musel plaziť i po bruchu, aby sa dostal ďalej. Príjemné to nebolo. Studená voda vsiakovala mu do šiat a nepríjemne ho mrazila. Nezostávalo mu však iné. Len napred, napred, lebo vzadu číha smrť.

Chodba sa pomaly rozširovala. Kráčalo sa mu pohodlnejšie a preto pridal do kroku. Až tu zrazu . . . nová prekážka.

Železné dvere zabraňovaly mu v ďalšej ceste. Zmocnilo sa ho zúfalstvo. Sadol na veľký kameň, složil hlavu do dlaní a . . . plakal.

Plakal azda prvý raz v živote. Plakal nad svojou bezradnosťou, nad sebou samým a nad tým, že vlastnou vinou dostal sa do tohto beznádejného položenia.

V zúfalstve chytil kameň, na ktorom sedel a s nadľudskou silou hodil ho proti prekážke. Dvere zaprašťaly. To Pedra posmelilo. Znova a znova dvíhal skalu a prebíjal si ňou cestu k vonkajšiemu svetu. Ťažké kvapky znoja stekaly mu dolu čelom.

Konečne. Železné dvere, rozožraté vekovitou hrdzou, vyvalily sa zo závesov a s buchotom treskly na zem.

Do Pedrovej tváre zavanul ťažký, hnilobný vzduch. Prežehnal sa a odvážne vykročil ďalej.

Našiel sa vo veľkej miestnosti štvorcového pôdorysu. Svetlo jeho lampky kízalo po jej stenách, až sa zastavilo v jednom z kútov.

Zatriasly sa mu kolená. Z tmy kúta škerily sa na neho prázdne jamky lebiek, spočívajúcich na hromade kostí.

Hladomorňa!

Tu tedy zahynuli vodcovia tých, ktorí podvihli v dávnych dobách svoju zbraň, aby vypudili zo zeme nenávidených utlačovateľov Maurov. Spoznal to podľa toho, že pri kostrách ležaly zbrane, ktoré vraj ponechávali Mauri svojim bezmocným väzňom akoby na posmech.

Keď tu však tí zahynuli, i preň niet záchrany. Z hladomorne sa ešte nik bez cudzej pomoci nedostal.

V hlave sa mu rodilo mnoho plánov k záchrane, ale hneď ich zamietal.

Spomenul si na slová svojej mamičky: Bez božej vôle sa ani vlas na hlave neskrívi. Kľakol a vrúcne sa modlil k Bohu, aby ho zachránil. Uspokojený modlitbou sadol si do suchšieho kúta, sklonil hlavu na prsia a zaspal ťažkým, bezsenným spánkom.

—

Celá dedina bola na nohách.

— Noc má svoju moc —, pokyvovali starí múdro hlavami. — Nemal tam chodiť. So zlými duchmi neradno žartovať.

Smelší vybrali sa hneď z rána Pedrovi na pomoc. Prekutali celý hrad, nazreli i do najodľahlejších polozasypaných miestností, ale nenašli nič. Do spodných kazemát bol prístup zasypaný, tam sa teda ani Pedro nemohol dostať. Poprezeraly i skaly i pod skalami, ale hľadali darmo.

Smutní vracali sa domov.

Na nemú otázku, zračiacu sa v očiach Pedrovej mamičky, odpovedali bezradným pokrčením pliec.

— Môj syn, môj jediný synček! — kvílilo jej užialené materinské srdce. Pokľakla s dcérkou pred obraz Madonny a zo zmučeného srdca vysielala k nej modlitbu, modlitbu materinskú, ktorá hory prenáša a zámky borí.

—

Zatiaľ Pedro, posilnený spánkom, rozmýšľal, ako sa dostať na slobodu. Jeho modzok pracoval jasnejšie a v hlave rodil sa mu plán, ktorý jediný mu môže pomôcť. Bolo sa i načim ponáhľať, lebo svetlo lampky už mnoho stratilo na sile a ak zhasne, koniec všetkým nádejám.

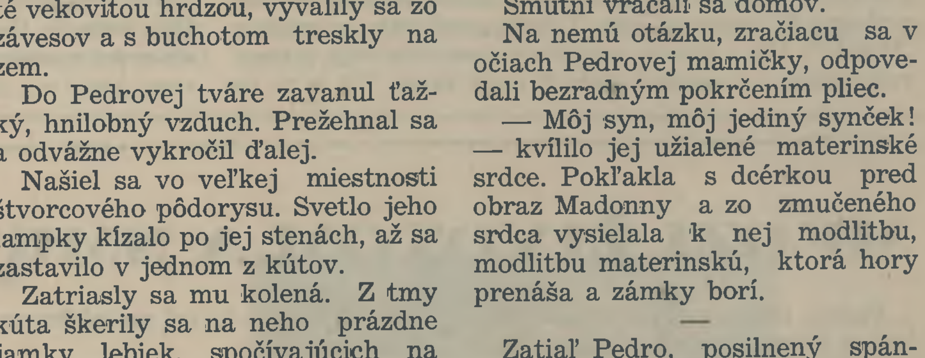

Snášal do hladomorne skaly z tunela, ba i dosť veľké balvany s námahou dováľal. Kúsok po kúsku dopravil i ťažké krídla železných dverí do prostriedka miestnosti. Utvoril z nich akúsi plošinu na väčších skalách. Na vrchnú nanosil drobnejšieho skália. S radosťou zistil, že skoro dosiahne rukami otvor, ktorým bývali nešťastníci shadzovaní do hladomorne.

Vyliezol na vrch plošiny, natiahol ruky do výšky a vyskočil. S námahou vystavaná plošina pod ním povolila a sosypala sa na hromadu. Ale Pedro sa predsa zavčasu zachytil kraja otvoru. Pre jeho vycvičené, spánkom posilnené telo bolo maličkosťou vytiahnuť sa hore.

Miestnosť, do ktorej sa dostal, bola o niečo menšia ako hladomorňa a viedly z nej malé dvere. Otvoril ich ľahko, lebo drevo bolo celkom zpráchnivelé. Viedly od nich točité schody kamsi do hĺbky. Smelo a plný nádeje pustil sa dole. Schody akoby nemaly konca. Točily sa, odbočovaly raz naľavo, raz napravo, na niektorých miestach musel odhadzovať zrúcané stavivo, aby sa dostal ďalej. Čím hlbšie postupoval, tým bol vzduch sviežejší.

Zdola zalietol k sluchu Pedrovmu tichý žblnkot.

— Voda! — zaradoval sa a rýchlejšie začal sostupovať.

Schody končily v obrovskej jaskyni, ktorej prostriedkom tiekol potôčik.

Prvou vecou Pedrovou bolo, že sa napil a poumýval rany, utržené pri zápase o život. Nevedel, či to bolo včera, či už uplynuly dva dni, či je deň alebo noc, lebo stratil úplne pojem času. Na tom však teraz nezáležalo.

— Odvážnemu šťastie praje, — pomyslel si a z radosti nad tým, že sa mu doteraz podarilo zdolať všetky prekážky, hlasno zavýskol.

Zľakol sa. Nie azda toho, že jeho hlas v priestrannej joskyni zahučal ako hrmenie búrky, ale čosi neďaleko neho vyskočilo spoza balvana. Posvietil na to.

Líška!

Uháňala popri potôčku, až mu zmizla v tme. Bežal za ňou. Udýchaný dorazil ku koncu jaskyne. Líšky nikde. Kde sa podela? Zastal ticho a načúval.

Z nízkej, ale dosť širokej trhliny, ktorou vytekal potôčik z jaskyne, bolo počuť čľupot.

— Dobre som hádal, že mi ukážeš cestu von — zasmial sa Pedro. — Keď sa tadiaľ prepcháš ty, možno i mne sa podarí, — a sohnutý brodil sa za líškou.

Išlo to dosť ťažko a na niektorých miestach sa mu zdalo, že ďalej sa už nedostane, ale predsa akosi sa to vždy podarilo. A keď stratil lampku, ktorá pri dopade do vody zhasla, išlo to ešte ťažšie.

Ako dlho tak postupoval, sám nevedel. Zmocňovala sa ho i únava, ale pevná vôľa zvíťazila a vydržal.

Pomaly sa mu začalo pred očami briežďiť. Zaradoval sa. Ešte chvíľku a bude tam, kde svieti slnce, kde spievajú vtáci a kde sa iste o jeho život trasú jeho najdrahší.

Už zazrel v diaľke i jasný, svietiaci bod. Tam kynie vytúžená a ťažko vydobytá sloboda. Len napred!

—

Nik nechcel veriť Pedrovi, keď rozprával svoje dobrodružstvo. Starí len pohmkávali a krútili hlavami, zato v očiach svojich kamarátov vyrástol na hrdinu.

Najväčšiu radosť však mala jeho mamička a sestrička.

Madonna ich vyslyšala!

SVÄTOSŤ CIRKVI

GERTRUD VON LE FORT

I.

Schovávam ruže do pŕs z divokých krajín,
schovávam do vlasov dažde z priehlbní človeka,
schovávam modlitby, aby ich počuly púšte,
búrky premeniť v zbožnosť a vody žehnať som sa učila.
Ešte držím v náručí tajomstvo zeme a na hlave
mám nádhernú kúdeľ bielych mudrcov.
Všetkých detí matkou som v tomto kraji:
nehaň ma svet zlý, že chcem byť veľká
ako je otec môj na nebi?
Pozri jak predo mnou klonia tvár národy
a všetci pohani z duše mojej zažali Večnosť!
Chrámy boncov prezrela sama
a hovory všetkých múdrych som počula.
Do veží pravdy ich skryla sa a bola
pri ženách opustených, keď k nim doletel Duch.
Všetkých vekov som túžba, každého času
bola som svetlom a „ja som plnosťou“ veku.
Jednota veľká a večné Jedno som ich.
Som cestou všetkých ich ciest: po mne veky
tisíceré plavia sa k Bohu!

II.

Si ako kameň, keď klesol z večnosti, kde pokolenie
mojich dní podobá sa piesku a tento zmeniac sa v nič
je ako prach, ktorý okolo seba podnebie zvíri!
Krv vlastnú vyvýšili na zákon ducha
a zo semena národov povstal Boh.
Spávaš preto ako ostatní na horách jeho snov
a ako inovať na jedlách štíhlych z nádhery.
Ty nedáš sa snížiť podľa ľudstva a hlas
svoj nevteliš do ich márnosti.
Národom rozkážeš padnúť na zem a zachraňuješ ich.
Zas vstanú pred Tebou a dostanú spásu.
Pred tvárou Tvojou hranice ich sú jak múr
premietnutý do tmy a zrak nenávisti
jak čudesný smiech.
Ich zbrane nesú rinčanie a ich víťazstvá sú
jak malinké lampy v komorách tmavých!
Tvoje víťazstvo však rastie od rána k večeru
a krídla Tvoje presahujú každé more.
Černosi a ľudia bieli poznajú ramená a dych Tvoj
tiahne po všetkých kmeňoch.
Žiadna hodina neodpovedá hodine Tvojej a zem
Tvoja nemá hraníc, lebo máš v náručí
milosrdenstvo Boha!

Preložil Števo Blavan.

Duch Hlinkov v politickom smysle znamená pre národ večný smer a dobrý Slovák, dobrý národovec nie to hľadá, či v Hlinkovi vidíme katolíka, dokonca katolíckeho kňaza, alevo evanjelika, ale každý povedomý Slovák povie, že Andrej Hlinka bol vrcholným výtvorom slovenských dejín. Hlinkom vypukol slovenský národný organizmus tak, ako vypukol slovenský literárny duch národa vo Hviezdoslavovi, Rázusovi a iných veľkých spisovateľoch. Hlinka bol politickým reprezentantom, politickým bojovníkom, a ako taký, dostáva sa na prvé miesto, lebo bez politickej záchrany nezachovali by sme si ani svoje literárne dedičstvo, nedáme podnet k umeleckej tvorbe, lebo politická moc je tá, čo chráni celý národný majetok. A preto Hlinka ostáva tým, čím bol i do smrti, lebo výkvet, vrchol dejín slovenských nemôže byť nikdy anachronistickým národu, tobôž, keď si uvedomíme, čo ten Andrej Hlinka v minulosti znamenal, čo znamenajú jeho zásady, jeho škola a čo znamená on sám pre národ i do budúcnosti.

Z prejavu pána prezidenta Dr. Jozefa Tisu
na dožinkových slávnostiach v Ružomberku.

Drevorez, dar, ktorý venovala HM bývalej 9. oblasti Topoľčany—Prievidza p. prezidentovi Dr. Jozefovi Tisovi z príležitosti 53. narodenín.

Savez Hrvatskog Junaka

V chorvátskych novinách často som čítal zprávy o tom, že tá alebo oná „Stijeg Hrvatskog Junaka“ konala nástup, mala posviacku prápora, alebo zúčastnila sa na slávnostiach chorvátskej národnej strany. Z týchto zpráv som vycítil, že ide o organizáciu mládeže podobnej našej HM, ale o jej organizačnom složení som sa nič bližšieho dozvedieť nemohol. Dňa 22. augusta t. r. prišiel do Bratislavy vodca chorvátskej mládeže Dr. Ivan Protulipac zo Záhrebu, ktorý mi svojím výkladom organizačného složenia „Hrvatskog Junaka“ potvrdil, že ide o organizáciu, ktorá ideove a organizačne sa veľmi podobá našej Hlinkovej mládeži.

„Savez Hrvatskog Junaka“ (Sväz chorvátskych junákov) bol založený asi pred rokom a má svoje „glavno vodstvo“ (hlavné veliteľstvo) v Záhrebe, na čele ktorého stojí vrhovni starješina t. č. poslanec gospodin Milutin Majer a vodža (vodca) gospodin Dr. Ivan Protulipac.

Vo sväzu je organizovaná mládež od 7. do 21. roku a to: 7 až 12-roční (naše vlčatá) volajú sa poletnici, 12 až 16-roční (naši orli) volajú sa narastaj, 16 až 21-roční (naši junáci) volajú sa članovi.

Základnou výcvikovou jednotkou je roj (naša družina), v ktorom je 7 až 15 členov. Roj vedie rojník. Tri roje, t. j. asi 32 členov tvorí vod (naša čata), ktorý vedie vodnik. Tri vodi teda asi 100 členov je satnija (naša stotina), ktorej na čele stojí satník.

Našej miestnej jednotke zodpovedá stijeg s miestnym veliteľom stijegovoda. 10 až 20 stijegov tvorí župu (náš okres) a našej župe zodpovedá pokrajina, ktorých je po jednej v Dalmácii, Bosne, Slavonii a Chorvátsku. Všetci vodcovia jednej pokrajiny tvoria sbor. Sú teda štyri sbory, ktoré mimo pomocných služieb a referentov tvoria glavni stan. Organizácia má sekciu pre mužskú mládež t. j. muška grana a sekciu ženskej mládeže t. j. ženska grana. Záujmove je mládež sdružená do odsekov, a to: I. odsek stredoškoláci, II. odsek živnostníci, III. odsek sedliaci.

Chorvátska mládež pozdravuje sa slovami „Za dom!“ (za vlasť!), pri čom pravú ruku s napnutými prstami priloží k okraju čiapky, t. j. salutuje.

Uniforma nie je ešte ustálená; na hlave nosia chorvátsku okruhlú čiapočku s čiernym strapcom, šedivú košeľu podobnú onej, ktorú u nás nosí Deutsche Jugend a krátke zelené nohavice ako naše.

Treba ešte pripomenúť, že chorvátska mládež má niečo podobného ako sú naše odbory jazdecké, propagačne-kultúrne, divadelné, cyklistické atď., lenže u nich sú sformované na jednotky, oddiely, ktoré sa celkom venujú svojim špecialitám. Sú to:

1. jurišnici, t. j. úderníci, ktorí pestujú telocvik a športy, cyklistiku, motorizmus atď.,
2. pomorci, t. j. námorníci, ktorí sa cvičia vo veslovaní a obsluhe plachetných a motorových člnov a lodí.
3. izvidnici, t. j. výletníci, ktorí pestujú turistiku a konečne
4. borci, ktorí sa pripravujú na kultúrnu a sociálnu prácu v národe.

Celá práca a výchova „Hrvatskog Junaka“ je vedená heslom „Za Boga i Hrvatsku!“, k čomu všetci sľubujú, že sú „uvek spremni!“ (Vždy pripravení!)

Oto Matzenauer, ved. zahr. odb.

Duch organizácie chorvátskeho junáka

Prof. E. Urban

Na inom mieste nášho časopisu píše brat župník Oto Matzenauer o organizácii chorvátskej mládeže: Savez hrvatskog junaka. Je to dnes jediná povolená organizácia mládeže v bánovine chorvátskej. Sdružuje mládež autonomného Chorvátska.

Chorvátsko bolo kedysi samostatným kráľovstvom. Slávna chorvátska tradícia žije v srdciach všetkých Chorvátov, i tých, ktorí azda nevedia ani čítať, ani písať. Najmocnejšie však v srdciach vysťahovalých synov národa, ktorí museli opustiť domovinu, hnaní žitia nevôľou, alebo ktorí museli opustiť svoju vlasť z politických príčin, previniac sa v boji za práva svojho národa proti platným predpisom.

Pomery Chorvátov v Juhoslávii za diktatúry boly strašné. Nebolo vzácnosťou, že teroristická juhoslovansko-nacionálna organizácia „četníkov“ odstreľovala nepohodlných a nepoddajných Chorvátov. Ale čím väčší bol útlak, tým odhodlanejšie bojovali Chorváti za svoju samostatnosť. Nebolo Chorváta, ktorý by nebol býval za domovinu hotový vyliať svoju krv, podľa slov piesne v opere Mikuláš Šubič Zrinski: „...za domovinu mrjeti koja slast...“ Bol som často svedkom krvavých demonštrácií Chorvátov proti neprajnému režimu juhoslovanskej diktatúry z príležitosti narodenín Vladka Mačka, predsedu chorvátskej sedliackej strany. Videl som, ako žandarméria použila zbrane, videl som, ako i demonštranti bojovali so zbraňou v ruke proti utlačovateľom chorvátskej slobody. Ale najviac mi utkvel v pamäti tento obrázok:

Bolo to v polovici júla, ktoréhosi roku, keď Chorvátsko oslavovalo narodeniny predsedu strany Vladka Mačka. Prechádzal som sa práve po večeri úzkymi kamennými ulicami starého chorvátskeho Dubrovníka. Zrazu vidím družinu 11 chlapcov vo veku asi 8 až 12 rokov. Kráčali v zástupe. Prvý z nich mal v rukách chorvátsku zástavu. Ostatní kráčali za ním v dvojstupe. Spievali si do kroku zakázaný chorvátsky pochod: „Marširala, marširala Mačekova garda...“ Na schodišti sa zastavili. Vytiahli sviečky, zapálili ich, pokládli stupňovite po schodoch, na najvyšší schod zarazili chorvátsku zástavu, sdružili sa okolo nej a už sa niesla ulicou tiež zakázaná chorvátska pieseň o chorvátskej zástave (pripomínam, že v tej dobe bolo ešte prísne zakázané vyvesiť alebo niesť v sprievode chorvátsku zástavu):

Crven, bijeli, plavi,
to je barjak pravi.
Tko se pod njim vije,
kukavica nije.

(V preklade: Červená, biela, modrá, je chorvátska zástava.
Kto si pod ňu stane, ten nie je zradca.)

Netreba pripomínať, že za chvíľu bolo okolo detí plno starších a razom znela so všetkých strán chorvátska hymna: Lijepa naša domovina...

Ešte v ten večer boly po celom meste prudké demonštrácie. Od dojatia sa mi stislo hrdlo. Bol by som si prial, aby vtedy i naše deti boly bývaly tak oduševnené. Boh mi doprial vidieť to isté i u nás po 6. októbri a ešte neskôr za vpádu Maďarov na východné Slovensko, kedy naše deti, naša mládež v ničom nezaostala za mládežou iných národov, ba ju i prevýšila v láske a nadšení za národ.

Vtedy v Dubrovníku som došiel k presvedčeniu, že národ, ktorý má takú mládež, nemôže zahynúť a musí raz zvíťaziť. A dnes chorvátsky národ je na postupe k úplnému víťazstvu. Veď víťazné hnutie mladej Europy je nositeľom tých ideí, za ktoré Chorváti ešte donedávna mreli a trpeli.

Dnes v bánovine chorvátskej chorvátska mládež môže sa slobodne organizovať a pracovať, a ak ešte nemôže pracovať celkom tak, ako by chcela, najbližší čas bude pre jej prácu ešte priaznivejší.

Organizácia „Hrvatski junak“ je organizácia mladá, tvorí sa práve tak, ako organizácia HM. Členom organizácie Hrvatski junak (ďalej budem písať len začiatočné písmeny: HJ) môže byť každý mladík od 7. do 20 roku, ktorý sa zaviaže plniť povinnosti, plynúce z členstva v HJ. Postupne skladá skúšky a stáva sa dokonalejším a dokonalejším členom organizácie. Čo všetko musí vedieť ten, kto sa chce stať členom HJ?

Musí poznať základné pojmy chorvátskej junáckej organizácie a základné smernice práce Sväzu chorvátskych junákov.

Pozná smysel sľubu HJ.

Vie nazpamäť a vyložiť 10 mravných zákonov HJ.

Vie nazpamäť a vie vyložiť 5 sociálnych zákonov HJ.

Pozná a vie opísať chorvátsky erb a trikolóru a vie zaspievať prvú a poslednú sloku chorvátskej hymny.

Pozná povinnosť a práva riadneho člena.

Pozná v hlavných rysoch organizáciu Sväzu, hodnosti v nej a dištinkcie.

Pozná sväzové heslo, znak, výstroj a uniformu.

Vie sa uhladene chovať.

Pozná poradový výcvik.

Vie základy telocviku.

Pozná dorozumievacie znaky rukou i zvukom.

Z týchto vecí musí nováčik najskôr po troch mesiacoch složiť skúšku. Podmienkou pripustenia ku skúške je absolvovanie 12 schôdzok, ovládanie základov poradového výcviku a ušporenie aspoň desať dinárov v sporiteľni.

Vo Sväze chorvátskych junákov sa prevádza výchova národná, mravná, sociálna a telovýchova.

Desať mravných zákonov, ktoré som vyššie spomenul, znie takto:

1. Buď človekom na svojom mieste a nikde nehľadaj seba.
2. Buď charakterný a pevný, ako hora v búrkach životných.
3. Drž sa poctivosti a viery otcov.
4. Buď pravdovravný a priamy.
5. Buď obetavý, bojovný a junácky.
6. Buď skromný, oddaný a poslušný.
7. Buď striezlivý a umiernený.
8. Cvič si telo a utvrdzuj si vôľu.
9. Ľúb bez sebeckosti a vecne svoju chorvátsku vlasť.
10. Posväť svoj život i prácu blahu chorvátskeho národa.

Sú to zásady, ktoré charakterizujú pravého muža a pravého vlastenca.

Sociálna výchova HJ je zahrnutá do 5 sociálnych zákonov:

1. Buď človekom a vždy maj na mysli, že nie si sám na zemi, ale že aj druhí okolo teba majú rovnaké právo na človeka dôstojný život.
2. Nehrab sa za peniazmi a bohatstvom, lebo do hrobu si nič neodnesieš, iba to, čo si dobrého alebo zlého urobil.
3. Buď spravodlivý, keď dávaš mzdu alebo keď mzdu prijímaš, a vždy mysli na to, že každá práca zaslúži si odmenu podľa svojej hodnoty.
4. Bor sa za slobodu človeka proti diktatúre kapitalizmu a komunizmu.
5. Založ rodinu, v ktorej muž bude pracovať a starať sa o ženu, ktorá bude vychovávať budúce pokolenie.

Názvy pre jednotlivé skupiny HJ sú tieto:

„Jurišnici“ — venujú sa telovýchove a športu.
„Pioniri“ — venujú sa osvetovej práci.
„Izvidnici“ — absolvujú asi taký program ako orli.
„Pomorci“ — pestujú vodný šport.
„Borci“ — to sú len starší, majú špeciálne úlohy v propagande, v strane atď.

Poddôstojnícke hodnosti sú: „razvodnik“, „desetnik“, „predvodnik“. Označujú sa obráteným červeným V na rukáve košele. Rozvodnik má jedno, desetnik dve a predvodnik tri.

Dôstojník má na čiapke a na košeli znak hnutia: bielo-červeno kockovaný erb a na ňom prekríženú fakľu a budzogán, znaky to osvety a boja. Jednotlivé dôstojnícke stupne

sa líšia ramennými páskami v rozličných farbách a šnúrou na píšťaľu.

Heslo Sväzu znie: Za Boha a Chorvátsko.

Chorvátski junáci sa pozdravujú tak, ako naši vojaci a vyslovia pri tom pozdrav: Za dom (v preklade: Za vlasť).

Keď je niekto prijatý za riadneho člena HJ, složí túto prísahu: „Pred Bohom, večným strážcom zeme a vlasti našej Chorvátskej, týmto slávnostne sľubujeme a zaväzujeme sa, že chceme byť Chorvátski junáci slovom i prácou. — Chceme byť dôstojní synovia svojich predkov a chceme ísť cestami, ktorými oni viedli Chorvátsko k sláve a veľkosti. Slávne vyhlasujeme, že chceme byť ľuďmi starej chorvátskej poctivosti, viery a pravdy, deti pokroku a organizačne obnoveného Chorvátska. — Sľubujeme svojmu Chorvátskemu junáku úplnú poslušnosť, aby sme sa tak utvrdili a stali sa pokolením nebojácnych borcov v bojoch životných. — Sľubujeme, že naše životné kroky chceme usmerniť pre dobro vlasti a rodu nášho — bez odmeny a platu — lebo náš plat je v šťastí blížneho, rodu nášho i vlasti našej chorvátskej. Veľký Boh nech nám dá sily v našich predsavzatiach a ako my Chorvátsku ostaneme verní, tak nech nám Boh pomáha.“

Ako vidno Sväz HJ chce vychovať chorvátskemu národu novú, národne uvedomelú mládež, ktorá okrem národnej prevýchovy prejde i výchovou mravnou a sociálnou.

My si môžeme len želať, aby mládež bratského Chorvátska natrafila na pravú cestu, ktorá pre národ je jedine možná, ak ten chce byť v pravom slova smysle slobodný.

Živila Hrvatska!

Kvadratická rovnica

D'Asta

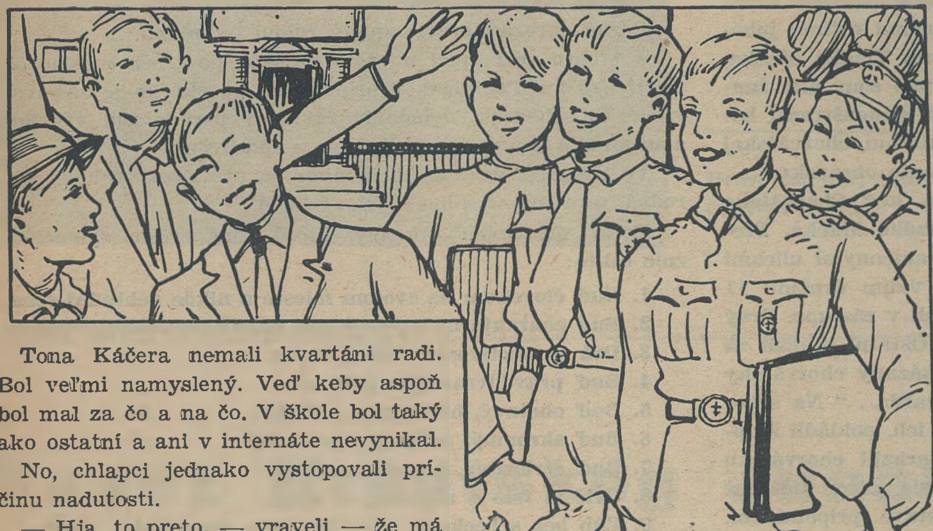

Tona Káčera nemali kvartáni radi. Bol veľmi namyslený. Veď keby aspoň bol mal za čo a na čo. V škole bol taký ako ostatní a ani v internáte nevynikal.

No, chlapci jednako vystopovali príčinu nadutosti.

— Hja, to preto, — vraveli — že má vlasy pomastené hruškovým lekvárom.

Možno mali pravdu. Možno, ale len možno bol Tono ozaj pyšný na svoje hrdzavé vlasy, lebo každé ráno si ich starostlivo namastil a opatrne vyčesal. Možno, že jeho pýcha pramenila v hrdom vedomí, že je prvým študentom v Kochanovciach. Zdá sa, že na toto prvenstvo myslel, keď sa raz sebavedome vyslovil:

— Ja som miláčkom našej dediny.

V Kochanovciach sa dozvedeli, akého školáka majú, ako rozširuje slávu ich obce, bo zrazu počali sa mu vďačiť. Čo raz častejšie mu posielali balíky.

— Dnes som dostal od tety — chválil sa Tono.

— Babka mi poslaly hrušky — povýšil sa druhý raz.

— Od strynky mi prišla celá pečená hus...

Tono, vlastne ani nie Tono, ale jeho balíky začaly hrať dôležitú úlohu. Tono aj tak dosť hrdý, zhrdol ešte viac. Aby chlapcov pokoril, dal im niečo ochutnať. Nedával to z lásky, ale z nafúkanosti, chcel ich mať zaviazaných povďačnosťou.

— Chlapci, nezabúdajte na svoju česť! — varoval Miško Záplata, najlepší žiak v triede, ale pritom skromný a milý.

— Od nafúkanca a zlomyseľníka neberte, ani čo by vám všetko ponúkol.

— A vari mu to všetko necháme? — zastaral sa Janko Kompas. — Nech si myslí, čo chce, hlavná vec, že dá.

— Nie tak, kamarát! Nám balíky nechodia ako jemu. My sa nemáme čím revanžovať, nuž on sa cíti na koni.

— Sosadíme ho!

— Hej, o to ide. Musíme ho skrotiť.

— Ako?

— Nevezmeme si viac od neho ani kúsok. Nikto. Povieme mu, že kým bude dávať odrobinky, nechceme. Vezmeme si iba potom, keď sa po kamarátsky rozdelí.

O dva dni potom prišiel Tonovi zase balík. Ovocie, husacina a koláče. Kamaráti mu úmyselne vyhýbali, keď bol pri balíku.

Tono to pobadal. Aby chlapcov nazlostil, najedol sa o samote, ale zavše si priniesol či už husacie stehienko, či červené jabĺčko a či medovú hrušku.

To urobil odpoludnia asi štyri razy.

No večer sa už k tomu nedostal. Darmo sa ponáhľal, aby bol čo najskôr vyzutý a vyzlečený. Darmo sa namáhal otvoriť kufor. Neišlo to.

V kľúčikovej dierke čosi bolo. Už zbadal, že chlapcov nenanútil prosiť ho o almužnu, ale ich vyprovokoval k ráznejšiemu skutku.

— Prejdem vám cez rozum! — povedal si.

Pobral sa k Ferovi Sedmákovi, septimánovi, ktorý mal v spálni dozor. Dlho mu čosi šušotal. Nuž, čo? To vedeli všetci chlapci, keď videli, ako sa pán Sedmák namáha strčiť do zámky kľúč.

Prevracal ho všelijako, prizeral sa mu zo všetkých strán, až konečne zistil, že v kľúčovej dierke je plno papiera.

— Drótikom ho vytiahneme — potešil sa Fero nahlas. Zaraz prekročil len preto, lebo chcel chlapcov nazlostiť.

— No, tí ani nešuchli, iba čo sa schovali pod periny a išli sa od smiechu rozpučiť. Čím dlhšie trval zápas s papierom, tým sa chutnejšie smiali.

— Ťažko to ide, kamarát — vraví po chvíli Sedmák. — Tí lotri ti sem napchali nie suchý, ale mokrý papier, stlčený na guličku. Papier uschol a teraz je tvrdý ako kameň.

No, to ešte neznamenalo, že pán septimán sa vzdáva boja. Kdeže! To by pekne vyzeralo! To by znamenalo pokles autority. Veď chlapci naňho hľadia ako na čosi, čo je strašne vysoko nad nimi.

Chlapci znovu sledovali jeho boj s veľkým záujmom.

Zrazu tí, čo boli bližšie, vybuchli do ohromného smiechu.

— Čo to znamená? — pýtal sa Sedmák nahnevane. — Neviete, že má byť ticho? Kto sa to smial?

Nikto nič. Vinníka nebolo. Šuhajci sa zasa poschovávali pod periny a dusili sa od smiechu.

Majstrov pri kufre išlo od zlosti rozhodiť a možno, ale len možno, preto sa im podarilo zámku vyčistiť.

— Už je všetko vonku! — vydýchol si Sedmák víťazne, ani čo by bol vyhral najväčšiu vojnu sveta. Hja, autorita je zachovaná a to je tá najhlavnejšia vec.

V chlapcoch to ozaj vzbudilo úctu a rešpekt. A že sa jednako neprestávali smiať, nie on bol na vine, ale Tono.

— Ukáž kľúč, nech oprobujem, či sa nedá odomknúť! — vraví mu Sedmák.

Tono hľadá kľúč, ale niet ho. Hľadá po posteli, i periny odhodil, hľadá pod posteľou, v nočnom stolku, všade a všade, ale kľúča niet.

— Kto nám vzal kľúč? — pýta sa Sedmák.

— Ja nie, ani ja, ani ja — ozýva sa po spálni.

Chlapci mali pravdu, ani sa ho nedotkli. O tom bol dozorca presvedčený, lebo ich poznal, že hoci sú aj lotri, neklamú. Keďže nechcel svoju autoritu viac naštrbiť, ľahol si spať.

— Ráno si ich najdeš — riekol Tonovi.

No, Tono nemal pokoja. Ešte i po tme ich hľadal. Ale márne.

Ráno, len čo oči otvoril, už ho aj hľadal. Hľadal a hľadal. Druhí už boli skoro oblečení a on sa ešte ani neumýval.

Chlapci ho obchádzali, dali mu pokoj. Ale videl na nich, že čosi čakajú.

Dozvedel sa to až potom, keď sa išiel obúvať. V pravej topánke narazil na čosi kovové.

— Kľúč! — potešil sa.

Hneď mu prišlo na um, že ho ta pravdepodobne sám shodil. Neprávom obviňoval spolužiakov. Ale zato nepocítil k nim ani trochu priateľských citov.

Ba naopak, sľúbil novú pomstu, lebo keby neboli napchali do zámky papier, nebol by shodil kľúče do topánok.

Doma už nemohol chlapcom nič vyviesť. Nechal si to do školy.

Hneď cez prvú prestávku vytiahol ohromné červené jabĺčko. Jedol ho iba pred chlapcami, čo s ním bývali. Ustavične sa im pchal na oči. Prechodil s jednej strany na druhú, len aby videli, ako mu chutí.

— Nepoučili sme ho! — rečie Janko Kompas, keď vchádzali do triedy.

Viem, nepoučili, ani nepolepšili. Tono, keď videl, že chlapci sa k nemu nechcú prihovoriť, hútal, ako sa im inak vypomstí.

Druhá hodina bola fyzika. Učil starý, nervózny profesor Dobrovecký. Inak dobrák, len jednu chybu mal: ak sa niečo stalo, nevyšetroval, ale potrestal toho, koho chytil na mieste činu.

Túto jeho vlastnosť využil Tono proti svojim kamarátom.

Profesor priam vysvetľoval, keď v zadnej lavici čosi buchlo.

— Kto to bol? — pýtal sa Dobrovecký.

Všetci boli ticho, len Káčer sa hlásil.

— Kompas to bol — riekol.

To už bola ozaj pomsta. Hnusná, čierna pomsta, ktorú mohol spáchať iba bezcharakterný človek.

Darmo sa Kompas vyhováral, poznámku z notesa nevytrel.

Nečestný Káčerov skutok vyvolal v triede odpor voči luhárovi a zlomyseľnému udávačovi.

— Veď on na to doplatí — povedali si spolužiaci . . .

Tretiu hodinu nestalo sa nič. Ani štvrtú. Káčer už na všetko zabudol. Daktorí spolužiaci tiež.

Piata hodina bola chémia.

Pán profesor Zverina vykladal o chemickom procese, ktorý vzniká pri slúčení vápnika s vodou. Výklad sledovalo iba málo žiakov. Na škole bol už taký zvyk, že sa cez chémiu iba rozprávky čítaly, alebo sa písaly úlohy na budúcu hodinu.

Nuž ani teraz nedávali chlapci pozor.

Pán profesor napísal akúsi rovnicu a proti svojmu zvyku len zdvihne hlavu a pýta sa:

— Čo je to, čo som napísal? — pýtal sa ticho žiačky, ktorá sedela v prvej lavici. Tá, že dávala pozor, hneď odpovedala:

— Rovnica.

To bolo vari v sekunde hotové. Chlapcov v ostatných laviciach to vôbec nevyrušilo. Robili si ďalej svoje.

— Aká rovnica, Káčer? — zaznela ostrejšia otázka.

— Káčer vyletel ako strela. Lenže v tej chvíli sa vzpriamil aj pán profesor a zakryl chrbtom rovnicu na tabuli.

— No, aká rovnica? — opakoval Zverina netrpezlivo.

Káčer čušal. Tušil, že bude zle. Čakal pomoc od spolužiakov. Prišla.

— Kvadratická — začul z predných lavíc.

— To je kvadratická rovnica — vyhŕkol.

— Čo? — spýtal sa nahnevane profesor a ustúpil na bok, aby Tono videl tú svoju kvadratickú rovnicu. Na tabuli bolo:

$$CA + CO_2 + H_2O = CACO_3 + H_1$$

— Nuž toto je tebe kvadratická rovnica? nazlostil sa pán profesor. — Povedz, čo si tam robil?

Tono, či chcel, či nechcel, musel s farbou von.

Od tých čias mu meno „Kvadratická rovnica“ ostalo.

Tono, vidiac, že proti triednej spoločnosti nič nezvládze, dal sa s nimi.

Hja, niekedy i fígle vedú k dobrému.

Zvíťazil by háemista?

Šedivý orol.

Bratia, robíte si poznámky do kalendárov HM? Ak nie, škoda, lebo je to krásne čítanie. Človek má si zaznačiť každý deň voľačo. Môžu to byť poznámky zo školského života, alebo zo života. Ba orol alebo junák mohol by si zapisovať aj dni, ktoré majú význam pre celý štát. Poznal som takých študentov, ktorých aj pán profesor pochválil, keď sa mu dostal do rúk sošit so záznamom: dnes hovoril do rozhlasu sv. Otec. Vyzval ľudí, aby sa modlili za mier. **I ja som bol v kostole a modlil som sa, aby nebola na Slovensku vojna.** Od moru, hladu a vojny vysloboď nás Pane . . .!

Hotová história. Ako by ste sa tešili takémuto sošitu na konci roku a čo potom za rok, za dva roky a čo keby ste mali svojich „historických“ kalendárikov tridsať? Iste pekná by to bola spomienka, len kto je taký usilovný, aby si ju vedel spraviť?

Deň 15. septembra 1940.

Ak si niekto z vás robí poznámky do kalendárika, iste nemá prázdno pri tohoročnom 15. septembri, kedy bol v Trnave pán prezident, mnohí páni ministri s pánmi biskupmi. Všetci boli na valnom shromaždení Spolku sv. Vojtecha. Aj náš br. hl. veliteľ A. Macek tam bol. Len sa pozrite do svojich poznámok a iste nájdete v nich, že čo rozhlasu v slovenskej reči hovoril aj zástupca sv. Otca Dr. Jozef Burzio. Či ste nemali z toho radosť? Háemisti, ktorí boli v Trnave, od radosti skoro zabudli ukončiť tlieskanie.

I ja som bol v Trnave

na valnom shromaždení Spolku sv. Vojtecha, aby som videl a počul a ďakoval Bohu za to, že nám dal mužov, ktorí vedeli založiť Spolok sv. Vojtecha a udržať ho za celých 70 rokov. Či poznáte ešte jeden taký starý slovenský spolok? Zaiste nie. Voľakedy sme nemali okrem Spolku sv. Vojtecha nič. Nemali sme pána prezidenta, ani pánov ministrov, ktorí by chodili na naše schôdzky. Naopak, keď sa niekde sišli Slováci, poslali na nich policajtov, žandárov a zlých ľudí, ktorí na pr. v Nitre skoro zabili Dr. Radlinského, zakladateľa Spolku sv. Vojtecha.

Ale hoci bolo vtedy na Slovensku mnoho zlých ľudí, predsa Slováci sa nedali, lebo bolo medzi nimi mnoho ešte lepších mužov. Neboli to ministri, ale držali sa. Naši sedliaci s robotníkmi chodili na každé shromaždenie. Nebáli sa a nedali sa, preto nezanikol ani Spolok sv. Vojtecha.

Bolo to radosti tohoto roku,

keď sme počuli v Trnave, že pozdravné telegramy valnému shromaždeniu poslali Slováci zo Slovenska, z Maďarska, z Juhoslávie, z Rumunska, ba ešte aj z ďalekej Ameriky. Ale najviac sa mi páčil dlhý list, odkiaľsi od Marikovej, kde žije niekoľko dobrých Slovákov, ktorí sú členmi Spolku sv. Vojtecha už 60 rokov.

Spolok sv. Vojtecha dáva každému svojmu členovi vždy k Vianociam kalendáre a knižky. Aký pekný rad by to bol za tých 60 rokov... Nechceli by ste si založiť svätovojtešskú knižnicu?

Robil som si ďalšie poznámky

na valnom shromaždení. Mám ich veľa. Sú radostné, aj žalostné. Viď, kto by sa netešil, keď počul, že Spolok sv. Vojtecha bude tohoto roku lepšie pracovať ako inokedy. Vydá viac kníh, lebo na svete ešte stále žije mnoho Slovákov, ktorí by chceli čítať slovenské knihy, ale nemá im ich kto predať. V Maďarsku, v Kanade, vo Francúzsku, v Rumunsku, v Taliansku, v Belgicku a v iných štátoch netlačia slovenské knihy. O Slovákov v týchto krajinách musí sa starať Spolok sv. Vojtecha a Matica slovenská.

Veľmi nás potešilo, keď sme počuli, že niektorí ľudia majú Spolok sv. Vojtecha veľmi radi. Napr. Dr. Jozef Buday, ktorý len nedávno umrel v Nitre, poručil Spolku sv. Vojtecha celý svoj majetok. Pán poslanec Štefan Danihel a pán poslanec Teodor Turček povedali, že zaobstarajú na vedecké knihy, ktoré vydáva Spolok sv. Vojtecha, celých 100.000 Ks.

Na valnom shromaždení počuli sme, že niektorí odoberajú svätovojtešské časopisy, ale ich neplatia. Niektorí si objednajú aj knihy, ale keď ich dostanú, na všetko zabudnú a Spolok sv. Vojtecha má nové škody. Nie sú to maličkosti, lebo tohoto roku dlhujú takíto ľahkomyselní Slováci Spolku sv. Vojtecha poldruhého milióna Ks.

Hovorili sme aj o háemistoch,

lebo aj z týchto niektorí už sú členmi Spolku sv. Vojtecha. Dosvedčili nám to vedúci Spolku, ktorí hovorili, že už mali aj šesťročného člena. Ba vraj ešte mladšieho.

V duchu som myslel na jedného svojho žiaka z Holiča, ktorý bol zapísaný v Spolku sv. Vojtecha už v roku 1932 a ešte ani dnes nemá 20 rokov. Nebol to háemista, lebo vtedy sme nemali HM, ale bol v Orle.

Zvíťazil by háemista?

Keď som takto myslel na žiakov ktorých som poznal ako horlivých čitateľov svätovojtešských kníh, napadlo mi: čo keby som tak zašiel do Spolku sv. Vojtecha a opýtal sa tam: **kto je teraz najmladší medzi členmi nášho Spolku sv. Vojtecha?** Nebola by to zaujímavá otázka? A čo keby som potom išiel do Bratislavy a poprosil hl. veliteľa HM Alojza Macka a opýtal sa ho či, je ten najmladší svätovojtešský člen aj medzi členmi HM?

Iste by to bola zaujímavá otázka. Preto čo len budem môcť dám sa do roboty, aby sme vedeli, či je najmladší člen Spolku sv. Vojtecha háemistom, alebo nie. Samozrejme, že to potom oznámim pánovi redaktorovi „Novej mládeže“, lebo iste aj on je zvedavý na toho háemistu. Aj vy ste naňho zvedaví! Iste ano, preto vám to oznámime.

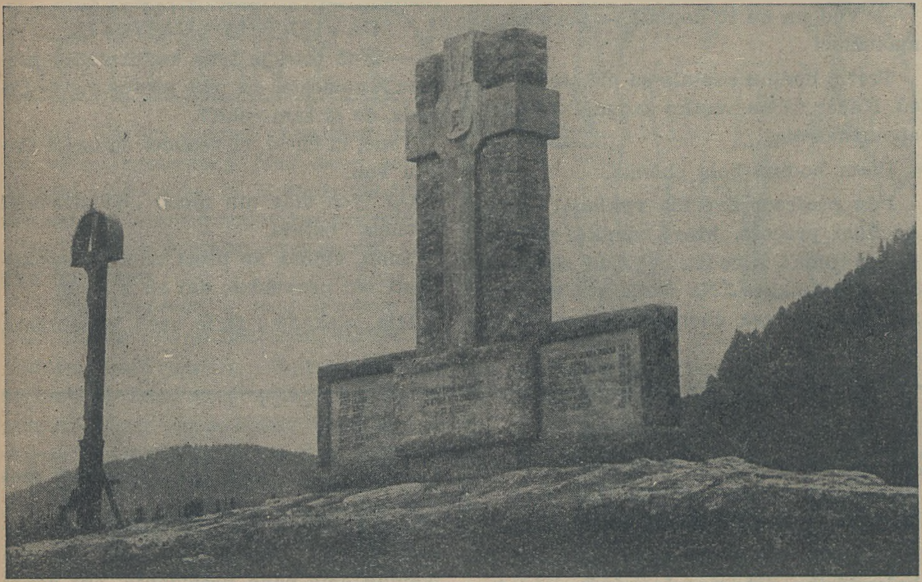

Hrob slovenských martýrov na černovskom cintoríne, ktorí padli pre slovenské presvedčenie 27. októbra 1907.

HÁEMISTA JE SPOLOČENSKÝ

Marabu.

„Človek, ktorý sa chce udržať na istej výške bez zdvorilosti, musí mať neobyčajné vlastnosti,“ hovorí La Bruyère. Zdvorilosť je potrebná v každodennom živote, v obchodnom i dennom styku s ľuďmi. Zdvorilosť, hoci nestojí mnoho, mnoho pomáha, zlepšuje mravy, zabraňuje sporom, premáha nenávisť, získava lásku predstavených a úctu podriadených. Zdvorilosť môže nahradiť tiež dobrotu srdca. U predstavených je znakom pravej prevahy a núti podriadených k slušnosti.

Zdvorilosťou si získavame priazeň a dôveru bližných. Statočná duša získa si dôveru a lásku ľudí, hriešna duša vzbudzuje odpor a nedôveru. Pravá zdvorilosť je výrazom dobrej a statočnej duše. Dušu človeka posúdime podľa toho, čo vidíme na vonok.

Kto vo svojom chovaní tak vystupuje, aby iným spríjemnil chvíľky života a nie ich strpčil, je zdvorilým a ukazuje dobrú dušu. Zdvorilý človek je sympatický, obľúbený, nezdvorilec je nevítaný v každej spoločnosti. Zdvorilosť okrem toho dodáva vzdelaniu pravého významu. Štúdiom sa duša vzdeláva, láskou k bližnému sa upevňuje charakter. Vnútorné vzdelanie prejavuje sa na vonok. Bez zovnútornej zdvorilosti je človek ako neobrúsený diamant, ktorý má sám v sebe veľkú cenu, ale až po vybrúsení každý ju chápe. Čo dodáva brús diamantu, to je pre vzdelaného človeka smysel pre zdvorilosť.

Znova treba zdôrazniť, že nie zdvorilosť je hlavnou vecou, ale duch, ktorého odleskom je zovnútorné chovanie. Zdvorilosť je len vonkajšou formou. Vzdelanie, ktorému chybí vonkajšia forma, je neúplné. Naopak zas smiešny je, kto dbá len na vonkajšie veci. Podobá sa tým, ktorých Spasiteľ nazval obielenými hrobmi. Navonok boli pekní, dobrí, ale vnútri, v duši svojej boli plní hniloby a špiny.

Kto si chce osvojiť pravú zdvorilosť, musí sa spriateliť s pokorou, úctou a láskou k bližnému. Toto sú základy, na ktorých spočíva celá stavba zdvorilosti.

Ján Donoval - Tichomír Milkin (1864-1920)

Fero Vlasák

3. novembra 1920 viala na dome Matice slovenskej v Turčianskom Sv. Martine čierna zástava. Tento odveký symbol smútku a bôľu zvestoval všetkým Slovákom, že odobral sa na večnosť zaslúžilý pracovník na národa roli dedičnej, kňaz, spisovateľ, poeta, Ján Donoval, básnickým menom Tichomír Milkin. Ako aktívny člen výboru MS mal sa stať priamym nasledovateľom prvého predsedu Štefana Moysesa, no, neúprosná smrť vyrvala ho nám vtedy, keď sa chystal na toto vodcovské miesto.

Narodil sa 14. augusta 1864 v Donovaloch, neďaleko Banskej Bystrice. Po stredoškolských štúdiách v B. Bystrici, v Trnave a v Ostrihome dal sa na kňazské povolanie.

V tých časoch nezanikal v Ostrihome duch uvedomelého kardinála Rudnaya, kanonika Palkoviča a iných duchovných i hmotných mecénov slovenskej veci.

A v takomto prostredí študoval teologiu Donoval. Uhášaný plameň rodolásky k svojmu utláčanému rodu zablčal novou, jasnejšou žiarou, aby mu vymedzil zaslúžené miesto v rade bojovníkov za slobodu Slovače.

Roku 1888 vysvätený za kňaza stáva sa kaplánom v Radošovciach, v Nitrianskej stolici. Tam po prvýkrát badáme počiatky jeho literárnej činnosti, ktorá sa stala nezbytnou složkou jeho plodného života. Prispieva do Katolíckych novín, redigovaných Martinom Kollárom. Z Radošoviec odchádza za kaplána do Gbelov a do Šaštína. Po administrátorstve v Gbeloch, Brodskom, Dojči a v Kovalove dostáva chudobnú faru v Smolinsku.

Prekladaný z miesta na miesto nevzdáva sa svojej literárnej tvorby.

Ešte r. 1890 prostredníctvom Fr. R. Osvalda pridáva sa k Slovenským Pohľadom. V tom ročníku vyšla jeho štúdia o prostonárodnom básnictve slovenskom. V nasledujúcom ročníku nachádzame jeho obsahom bohatú rozpravu o nadprirodzenom živle v básnictve. Keď r. 1891 založil Osvald Literárne listy, nastala robota na inej roli a gazda-redaktor vedel povzbudzovať robotníkov pera. V nich ozval sa Donoval za etymologický slovník slovenský. Keď Samo Czambel poslal do Slov. Pohľadov útočný článok proti Donovalovi, v ktorom uvádza, že tento zľahčil si práce v obore slov. jazyka, odtrhuje sa Donoval od Pohľadov. Sľúbil však, že sostaví pre kníhkupecko-nakladateľský spolok antologiu zo slovenskej spisby. Tento plán sa však neuskutočnil, lebo menovaný spolok vlial sa do Kníhtlačiarskeho spolku.

Literárne Listy však Donoval nepustil. Písal horlivo a práce jeho ešte i dnes majú veľkú cenu. I dnešná literárna história siaha k jeho recenziám, ktoré sa vyznačujú objektívnosťou. Nehľadel od koho práca vznikla, ale aká je. A to ho práve činí prísne objektívnym.

V rozprave „O cirkevnom básnictve“ má i odsek „Pohľad na dejepis cirkevného spevu“, kde nachádzame dôkladné ocenenie Tranovského.

Ako poeta ozýva sa Donoval v knihách Osvaldovho Tovaryšstva. V 1. knihe rozoberá Hollého epiku. Preložil II. spev Homérovej Iliady v 3.—5. ročníku Literárnych Listov.

Pilne študoval klasickú poéziu a jej formy, a preto aj jeho verše sú po tejto stránke vycibrené.

Dnes, keď spomíname dvadsiate výročie jeho smrti, položme kytičku sviežich spomienok na jeho hrob a zapáľme plameň vďaky a uznania za jeho prácu na poli ducha, kultúry a národa.

Nech žije i naďalej v našej pamäti!

R. J. Varín:

Z táborového denníka

12. júla 1940.

Kráčaj pevne, napred verne...

Pochodujeme ešte tichými ulicami mestečka Nováky. Cieľ našej cesty, obec Rud. Lehota, kde máme táboriť, je 18 km pred nami, preto musíme vykročiť. Sú 4 hodiny ráno. Nikoho ešte nevidieť, len pred klubovňou stojí niekoľko mamičiek, ktoré prišly vyprevadiť svojich synkov.

Odmeraný krok, rázny spev, veselá tvár, to sú naši háemisti. Je nás devätnásť.

Vpredu v rannom vetríku sa trepoce vlajka čaty, za ňou kráča br. m. v. Záni, vedľa neho vodca čaty Jurik a absolvent „Vysokej školy Dr. Guľáša, br. Panáček. Za týmito kráčajú ostatní orli a za nimi dva čierne kone ťahajú výzbroj a čiastočne i potraviny pre 19 hladných žalúdkov a aby som nezabudol, je tam i debnička, ktorej sa hovorí rádio!!!

Rýchlo kráčame, aby sme boli čím skôr na mieste, preto si krátime vzdialenosť poľnou cestou. Rozhovor sa krúti okolo stavby tábora, programu, ale najživší záujem bol o br. „držiteľa varechy“, ktorý musí hneď prvý obed uvariť na jednotku, lebo inač dostane „hobľa“ a rýchlosť až kdesi po Žilinu. (Je totiž z Varína pri Žiline. V civile je poslušný syn svojich rodičov, v rovnošate „zlatá duša a výborný kuchár“.)

Prechádzame cez Novú Ves, Diviaky, Jožkovejsu, v Rudne sa zastavujeme na píle a po polhodinovej ceste poľnou cestou, sme v obci Rud. Lehota. Pán starosta nás srdečne víta a my mu ďakujeme za pohostinstvo.

14. nedeľa.

Náš tábor sa premenil na kostol. Celé húfy dedinčanov prišly k nám na sv. omšu. Chovajú sa k nám veľmi priateľsky. O všetko sa zaujímajú. Vhodná príležitosť, aby sme ich soznámili s poslaním a ideou HM.

17. streda.

Ľudia si nás obľubujú. Nosia nám všetko, čo môžu. Nestačíme odoberať a o platení nechcú ani počuť. Naozaj sme nerátali s tým, že sa obyvateľstvo bude k nám tak pohostinne chovať. Sme s nimi ako jedna veľká rodina. Cítime sa ako doma, len škoda, že „za pár“ dní pôjdeme domov.

22. pondelok.

Odchádzame. Rozoberáme stany a balíme svoje veci. Ešte jamôčky zasypať, avšak tu prichádza pán starosta a prosí nás, aby sme jarčoky nezasypávali a kríž, aby sme ponechali. Vraj keď sa vrátia „naši“ z Nemecka, aby im mohli ukázať, kde táborili novácki háemisti.

Balíme posledné veci a nakladáme ich na vozy. A teraz pešo domov. Ideme Lehotou. Občania vybiehajú z domov, aby sa s nami poslednýkrát rozlúčili. Dojímavé!

Sme v Nitr. Rudne. Tu stojí štvorsedadlové auto pána Š. a na jeho návrh sa vrútime do auta. Predstavte si, devätnásť ľudí. No, vmestili sme sa. Niekto do nútra, niektorí na blatníky, stúpadlá, ale predsa sme sa viezli. Prirodzený následok toho bol, že pod Brezinou nám praskla duša, no, ale už sme boli neďaleko domova.

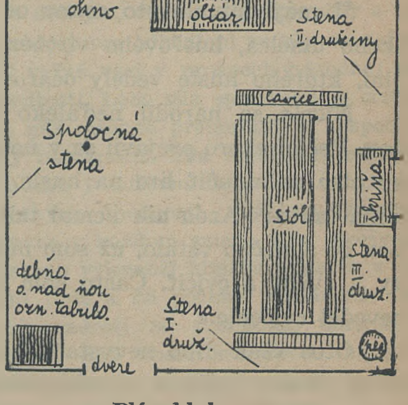

Plán klubovne.

Nočná návšteva - alebo čoho sa naľakal náš Leitner

Noc má svoju moc. To je stará pravda. To aj náš milý Leitner — slávny Osrbľan počul voľakedy pred 13. rokmi, keď ho stará matka kolísala. No, neskúsil to ešte na sebe, lebo v Osrblí — v tomto preslávnom chrenovom kraji, ľudia v noci nikde nechodievajú, ale spia, iste od vône osrblianskeho chrenu — ako zarezaní. No, náš Leitner to isté robil. Spal ani bunda od večera do rána, ba zlé jazyky hovoria, že vždy vyčkával žobráka, kým z tretej dediny neprišiel do Osrblia. Nemal teda času a príležitosti k tomu, aby sa presvedčil o tejto starej pravde, ktorú počul od starej matere — a tá vždy sväto-svätú pravdu vravievala.

Aby sa mohol o tejto starej pravde presvedčiť, muselo veľa-veľa vody ujsť. Muselo prísť slobodné Slovensko, musela sa zrodiť HM. Ale toto všetko by nebolo stačilo k tomu, aby sa Leitner o tejto starej pravde presvedčil. Svet sa musel ešte trošku obrátiť, aby sa to i v Osrblí pohlo. No. darmo je — vôňa chrenu je vôňou chrenu, ktorá omamuje, v ružovom svetle ti ukazuje svet, a preto muselo hegnúť so svetom, aby HM zašla aj do Osrblia a tam sa zakotvila. Myslím však, že zato sa narodil náš Leitner, aby prvý pohol vecou a hanbu od Osrbľanov odohnal. Počul o HM a celým mladistvým elánom dal sa do práce, aby to i v jeho slávnom rodisku pohlo svedomím od chrenu ospalých mladíkov, aby sa prebudili k novému životu. Práca sa mu darila. Celkom 8 junákov presvedčil o kráse HM. Títi nadšenci založili v Osrblí HM a nášho Leitnera vyvolili za vodcu, na znak lásky a oddanosti k jeho chrabrej osobnosti. Táto družina riadne cvičievala. Miesto trúby, svolávali sa píšťaľkou a pušky si nahradili palicami. Cenník od Hlavného veliteľstva každý deň pozerali a zaprisahali sa, že ak im obec nedá na šaty, tak Leitnera zvolia za richtára a ten už potom všetko vykoná, čo má vykonať pre HM. A Leitner s týmto vedomím líhal a vstával. So dňa na deň akurátnejším ostával, takže ostatní mladíci hľadeli naňho s úctou. Ba po čase, všetci sa prihlásili do HM, takže Leitner ostal pomaly celým generálom. Ale on si to i zaslúžil. A to v plnej miere! Založiť HM v Osrblí, to je skutok nanajvýš chvályhodný!

Už som aj odbočil od toho, čo som vám chcel vlastne povedať. Chcel som vám povedať, čoho sa naľakal náš Leitner, hoci bol vo svojej obci generálom háemistov.

Nuž k tomu došlo tak, že dostal obežník z Hlavného veliteľstva. Ten sa na schôdzke pod zvonicou riadne prečítal. V tom obežníku stálo, aby každé miestne veliteľstvo vyslalo jedného alebo viac junákov na kurz pod Vyhnátovú, neďaleko mesta Banskej Bystrice. Shromaždení junáci jednohlasne sa usniesli, aby Leitner išiel na kurz. Teraz ste mali vidieť Leitnera! Nielen oči a ústa sa mu smialy, ale i jeho červený noštek! V celom Osrblí neboli by ste našli šťastnejšieho človeka. Veď akoby aj nie! Na kurz ísť! To nie chren kopať v panskej záhrade!

V určený deň sa vybral náš Leitner na cestu. Všetko niesol, čo bolo predpísané. Stará matka mu ochotne radila: „Všade sa tak chovaj ako doma! Vo vlaku nekukaj oblokom! Každému sa pokloň! Že sa mi zdravý vrátiš! Že nepočujem o tebe zle!“ A ešte mnoho tých „že“ nasledovalo. Len jedno mu zabudla povedať. To, čo mu hovorila kedysi pred 13 rokmi: že noc má veľkú moc. No — zabudla to, chuderka!

A tak sa stalo, že náš Leitnerko, obrnený rôznymi životnými pravidlami dorazil do chaty pod Vyhnátovú celý — celučičký.

Tu udivene hľadel na svojich kamarátov. Boli všetci ako obri. Skoro s nôh spadol. Nijako nechcel veriť, že na Bystricku takíto chlapci rastú.

Prvá noc šťastlivo pominula. Leitner spal ako doma, len s tým rozdielom, že v celom Osrblí od nepamäti sveta nik nikdy nevidel takú posteľ, aby bola nad druhou posteľou stála. Osrbľania, keď ich je veľa v dome, tak jeden na posteli, druhý na lavičke, tretí na šope, ale to nevidel, aby dvaja ľudia spali nad sebou. Ba ani to nevidel, že celá izba je samá posteľ. A ešte aká posteľ! U nich ani sám rechtor nemá takú, nie aby ju mal obyčajný smrteľník. Čudný svet je to tu na tom Bystricku!

Na druhý deň sa stavaly stany. Náš Leitner len oči vyvaľoval! Také niečo ešte nevidel. Celý deň sedel a prizeral sa, prizeral. Nerobil zhola nič.

„Nuž a ty čo nerobíš, Leitner?“ volá vodca.

„Nuž hľadím na vás, ako to robíte tie stany. Ja by som to pokazil! Keď sa to naučím, potom budem aj ja robiť!“

Keď boly stany hotové, i jemu určili jeden. Spal v stane pre dvoch. Riadne si ho upravili a ľahli si. Leitner opäť mohol spať po osrbliansky. A veru aj spal ako zarezaný.

Tu o polnoci vysadí náš Leitner a rovno beží na stráž.

„Čo je, Leitner?“ spýta sa ho kamarát, ináč vyslúžený vojak.

„Jaj, jaj, zle je! Máta... m-m-máta! Ja sám tam už nejdem spať!“ Chudák, celý celučičký sa triasol ako osika.

„Ale veď mátohy niet! Nevieš to?“

„Joj, joj, sú! A to fúzaté! Aj škrabala a hrýzla ma.., zaklínala ma! Jaj, len iďte, zadrhne aj môjho kamaráta!“

„No, to je už strašné!“

Strážny dôstojník pobudil ostatnú stráž, pušky na plecia, lampáše do ruky a hybaj k Leitnerovmu stanu.

„Len pozor, tam je v kúte tá potvora! Pozor! Aby vám neublížila!“ šepoce Leitner, ktorý keď videl okolo seba osem strážnikov s puškami, prestal sa báť.

Kamarát spal ani dudok. Veliteľ stráže potichu vkročí do stanu a lampášom zasvieti. Ale beda! Čosi zafučalo!

„To je to!“ volá Leitner. „I mňa tak mátalo!“

A to čosi ešte lepšie zafučalo. Hrúza prešla cez Leitnerov chrbát.

„Bože pomáhaj! Chlapci hore! Zle je! Mátoha je tu!“

Celý tábor vyskočil a všetko bežalo k Leitnerovmu stanu. Strážnik ako ohmatáva posteľ, zrazu vám len vytiahne zdatného kocúra.

„Tu je mátoha!“ skríkne veliteľ a hodí kocúra na Leitnera. Mali ste ho vidieť! Ten sa toho tak naľakal, že skoro s nôh spadol. Len ráno prišiel k sebe, keď zvedel, čo to bolo. To bolo smiechu, posmeškov a úškľabkov! No Leitner ich odbavil:

„I vy by ste boli kričali ako ja! V noci človek nevie, čo sa vlastne robí. Teraz už som na svojej koži poznal, že noc má svoju moc. Pravdu mala moja stará mamka!“

KRÁĽ HUSIEĽ

V máji minulo sto rokov od smrti veľkého talianskeho umelca, husľového virtuóza. Bol to Nicolo Paganini, ktorého husle vedely očarovať celý svet.

Nicolo sa narodil neďaleko prístavného mesta Janov. Veľmi skoro prejavil sa v ňom hudobný talent, preto ho otec začal učiť hre na husle. Nicolo na detstvo spomína takto: »Azda nik nemal tak prísneho otca, ako ja. Len čo slniečko vstalo, už som musel chytiť svoje husličky a cvičiť a cvičiť. Často som nedostal jesť, keď som nevedel cvičenie.«

Otec však dlho nevystačil so svojím umením. Bolo treba hľadať lepšieho učiteľa. Nicolo pilnosťou premohol ťažkosti a skoro prevýšil svoje okolie.

Prvé triumfy slávil už ako deväťročný na verejnom koncerte v Janove. Po tomto vystúpení odišiel do Parmy, kde sa zdokonalil tak, že mohol ísť na preteky s hockým. Každým verejným koncertom šírila sa jeho sláva. Bol zbožňovaný. No nestačily mu triumfy, získané v Taliansku. Paganini túžil po svetovej sláve. A tak prišly jeho slávne vystúpenia vo Viedni, Hamburgu, Varšave, Londýne, Petrohrade a v iných veľkých mestách. Všade sláva, obdiv a samozrejme i závisť. Nicolo blúdil ako Ahasver, hľadal slávu a úspechy, nikdy však nenašiel pravú lásku a priateľstvo. Ľudia sa mu vyhýbali, báli sa ho. Verili, že sa spojil s diablom, že mu podpísal dušu za svoje umenie.

Tieto povesti boly zavinené čiastočne osobnosťou géniovou. Bol chudý, až kostnatý. Výrazné, čierne oči, ostrý nos a dlhé havranie vlasy dodávaly jeho zjavu démonický výraz. Hlavný vplyv na vznik týchto povestí mala umelcova hra. Jeho husle raz sa smialy, raz plakaly, tu zasa šepkaly a hneď burácaly ako divý príboj. Inokedy to bol spev škovránka, inokedy vresk strigy a často tanec diablov. Tak o ňom hovorí súčasná kritika.

Paganiniho hra vynikala novými vymoženosťami. Sú to najmä flautové tóny, dvojhmaty vo flažoletoch (zvlášťne piskľavé tóny), troj- a štvorhmaty, pizzikato (brnkavá hra) ľavou rukou a iné novosti.

Dnes jeho hru poznáme len z jeho skladieb, ktoré sú jedinečnosťou v husľovej tvorbe. Je málo umelcov, ktorí vedia interpretovať verne jeho skladby, bo sú to diela nesmierne technicky ťažké. Z jeho najznámejších skladieb sú »Benátsky karneval«, »Tanec čarodejníc«, »Fantázia Mojžiš« na G-strune, koncert »Es-dur«. Medzi najťažšie skladby patria »24 capricces« pre sólové husle.

Pred smrťou vrátil sa Nicolo do vlasti. Tu sa utiahol do samoty, aby v pokoji dokončil veľkú púť. Jeho krajania vždy a všade prejavovali úctu veľkému synovi národa.

27. mája 1840 vydýchol posledný raz v náručí svojho syna Achila Paganiniho.

Paganiniho husle, slávne »Guarmerky«, ktoré volal »Canoue«, sú uložené v janovskej radnici a sú chránené ako najdrahší poklad.

Nám nech je Paganini vzorom usilovnosti a vytrvalosti. Nebyť týchto vlastností, nestačila by mu genialita. Veď sám hovorieval: »Cvičil som často toľko, že som od únavy omdlieval.« (kadý.)

PO DNI SPORIVOSTI

K. Podolinský

Hlásaním sporivosti neprichodíme s niečim celkom novým. Krivdili by sme nášmu národu vedome, keby sme tvrdili, že mu myšlienka sporivosti bola predtým neznáma. Ide nám však o to, aby sa táto šľachetná myšlienka natoľko rozširovala, aby v našom samostatnom štáte nebolo ani jedinej domácnosti, v ktorej by sa nepamätalo na sporivosť. Ide nám o to, aby sa myšlienka sporivosti, natoľko ujala a tak hlboké korene zapustila v našom národe, že by ona zostala v každých okolnostiach jeho vrodenou vlastnosťou, jeho povahovým rysom a ctnosťou. Ide nám i o to, aby sa myšlienka sporivosti ujímala hlavne u vás, mladí priatelia, háemisti a to preto, lebo vy ste nastupujúcou generáciou, ktorej nezadlho príde zveľaďovať a na veky zabezpečovať slobodný život nášho národa. Vy budete tou vzdelanou vrstvou národa, ktorá bude postupne vchádzať do života, prichodiť medzi náš ľud a vy budete musieť predchádzať mu dobrým príkladom.

V živote jednotlivca sa sporivosť prejavuje veľmi jednoducho. V rozumnom gazdovaní so zárobkom, platom alebo dôchodkom. Výsledkom takého rozumného počínania sú úspory. Bez sporivosti, každé úsilie jednotlivca by vyznelo pre neho na hlucho, lebo by sa strácalo ovocie jeho podujatia. Bez sporivosti, márne by bolo každé lopotenie jednotlivca, lebo by ono pre neho nezanechalo viditeľné a trvalejšie stopy vyjadrené práve výškou úspor. Bez sporivosti, t. j. bez myšlienky na budúcnosť, život jednotlivca je bezplánovitý a preto neraz natoľko rozháraný, že tratí pre neho význam a cenu. Bez sporivosti prichodí sa jednotlivcovi spoliehať na náhodu a to je začiatok úpadku i zúfalstva. Pre jednotlivca sila myšlienky sporivosti znamená mravnú pevnosť a zabezpečenie jeho životného úspechu. Príklady si snadno nájdeme v životopisoch našich vynikajúcich ľudí, ktorí i v minulosti nášmu národu nežičlivej vedeli sa dobre uplatniť. Keď nie doma, v cudzine, čo je pre nich ešte cennejším vysvedčením. Spomeňme si napochytre len na Michala Bosáka, nášho amerického bankára. No, okrem neho by sme mohli pospomínať ešte nejedno meno drotára, šefrankára a „amerikána", ktorí svojimi činmi v ďalekej cudzine čestne hlásali pracovitosť, poctivosť a šporovlivosť nášho ľudu. Keby sme sa im radom bližšie poprizerali, pobadali by sme, že jedným z podmienok ich vynikajúceho úspechu bola práve sporivosť. I bolo by veru veľmi smutné, keby sme teraz vo svojom vlastnom štáte nevedeli byť v sporivosti ešte húževnatejší a vytrvalejší. Tak, ako sa oni vedeli tešiť z poctive zarobeného zárobku a aspoň po troške si z neho odkladať, podobne musí byť aj u nás. Musíme sa snažiť poznať čistú radosť z vlastných a čestných úspor. Vieme i to, že razom zbohatnúť sa dá len nečestne, hriešnym spôsobom. A také bohatstvo nie je požehnaním, ale kliatbou. O ňom náš ľud hovorí: Hriešne bohatstvo čerti uchytia. A skutočne tak to býva v živote.

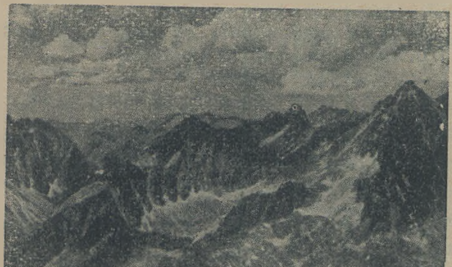

Milovník prírody ťažko odolá hlasu krásnych hôr.

Poctivá práca a vytrvalá sporivosť sú tými najbezpečnejšími základnými kameňmi ľudského blahobytu, bohatstva i celoživotného úspechu. A čo platí v živote jednotlivca, to zostáva nezmenené i pre celý národ. Vieme dobre, že samostatnosť a neodvislosť každého štátu je podmienená nielen politickými, ale i hospodárskymi podmienkami. A ako zadĺžený jednotlivec nie je slobodným pánom svojich činov, ba ani len svojho budúceho zárobku — tak je to i so štátom finančne a hospodársky slabým. Preto bude treba i v našom národe myšlienku sporivosti často zdôrazňovať a tým i po tejto stránke zabezpečovať našu štátnu samostatnosť. Sporivosť každého člena nášho rodu, musí sa stať mravnou a národnou povinnosťou.

Na vás, mladí priatelia, čaká čestná úloha. Máte donášať do vašich rodných dedín blčiace fakle tejto šľachetnej myšlienky, aby pri ich hrejivom teple pokrialy srdcia nášho ľudu, aby ožily novou nádejou, aby sa sily vzpružily a tak v radostnom odhodlaní vedely sa vytvoriť veľké veci v prospech národnej pospolitosti. Lebo sila sporivosti je schopná nás mravne preporodiť a hospodársky zabezpečiť. Sila sporivosti zažehná hmotnú i duševnú biedu a zaistí pre všetkých možností zvýšenia životnej úrovne v každom smere. Sila sporivosti čoskoro vykynoží kliatbu opilstva v našom ľude a dá poznať požehnanie čistých radostí zo vzdelania, umenia a športu. Sila sporivosti zocelí národné povedomie a zmení ho na skalopevnú vieru v šťastnejšiu budúcnosť.

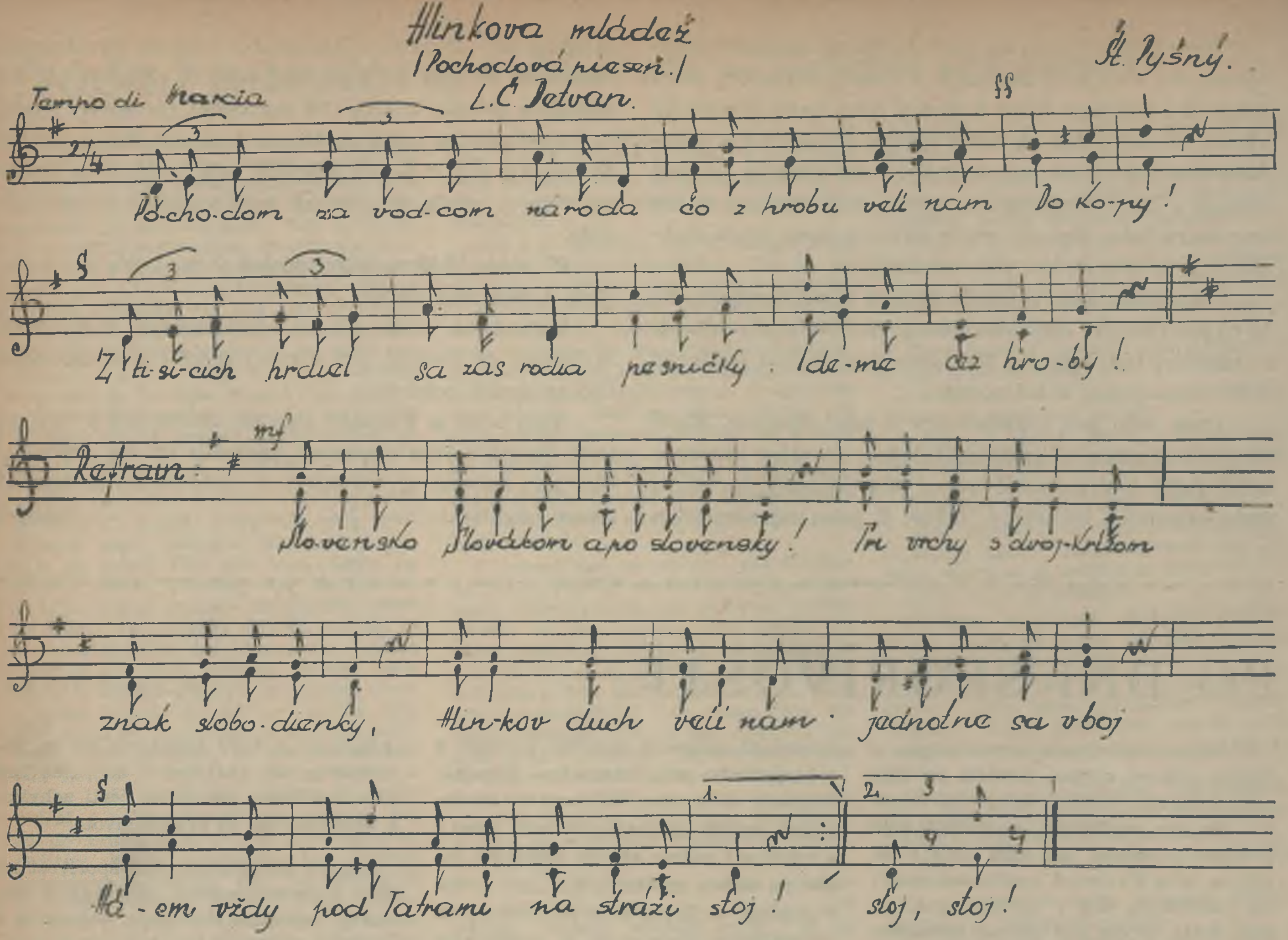
Hlinkova mládež
(Pochodová pieseň.)
L. Č. Detvan.
Št. Lysný.
Tempo di Marcia
Po-cho-dom za vod-com národa čo z hrobu velí nám do ko-py!
Z ti-sí-cich hrdiel sa zas rodia pesničky. Ide-me do hro-by!
Refrain:
mf
Slovensko Slovákom a po slovensky! Tri vrchy s dvoj-krížom
znak slobo-dienky, Hlin-kov duch velí nám jednotne sa v boj
em vždy pod Tatrami na stráži stoj! stoj, stoj!

2. *Ideme! Z tela nám tečie krv*
a v bôli stuhneme na žulu.
Tatranské slzy raz, Bože, zmrv
a zahoj nám rany, sceľ vôľu!
Refr.

3. *Hoj, Hlinkova mládež, zatni päsť!*
a zmor ho — zmor detva — vykúp česť!
Pochodom za vodcom v národe!
Slováci! — žijeme v slobode!
Refr.

Z veselého bratstva

Dvaja bratislavskí orli dozvedeli sa, že hlavný redaktor „Novej mládeže“ je literárne činný, nuž rozhodli sa, že mu osobne zanesú svoje príspevky. Lenže si ho poplietli so spisovateľom Milom Urbanom. Došli na Hlavné veliteľstvo Hlinkovej mládeže, ale nedajbože nájsť redakciu „Novej mládeže“. Motali sa po chodbách a schodoch, až napokon vhupli do kancelárie vodcu oddelenia orlov prof. Eugena Urbana.

— Na stráž! — pozdravili.

— Na stráž, bratia! — odpovedal vodca oddelenia orlov Urban.

— Prosím, je tu spisovateľ Milo Urban?

— Chlapci moji, Urban by som bol, ale nie som ani Milo, ani spisovateľ. Milo zas by bol spisovateľ, ale nie je Urban.

Orli sa poškriabali za uchom a tak trochu zahanbene si povedali:

— Ale sme si dali!

* * *

Jožo Tieň, člen redakčného kruhu „Novej mládeže“, je veselý človek a rád recituje básne. Raz noviny priniesly článok s nadpisom „Tieň nad Francúzskom“. Ktorýsi horlivý čitateľ pripísal k tomu ešte jedno slovo, takže celý nadpis článku v novinách vyznel: „Jožo Tieň nad Francúzskom.“

Ilustrátor časopisov „Nová mládež“ a

***

„Vlča“, ináč známy COOZ, nosí vznešené meno Fúzatý Vlk. Raz kdesi v krížovke vyhrabal, že „idey sú ako fúzy; ženy a deti ich nemajú“. A keď tak po dlhšom kreslení narovnával si kostru a fúzy si prihládzal kefou, povedal: „Páni, už mám veľké idey. Lezú mi až do úst.“

***

Vodca oddelenia vlčat Štefan Macek a vodca oddelenia orlov prof. Eugen Urban koncom septembra boli na inšpekčnej ceste po strednom a východnom Slovensku. Cestovali cez kremnické tunely motorovým rýchlikom. Keď vchádzali do prvého malého tunela, vodca Urban s veľkou prudkosťou zatváral oblok a dodal: „Nemôžem zniesť dym na vlaku.“

„Ty si opravdivý profesor!“ riekol vodca Macek. „Veď je to motorový vlak!“

* * *

Vodcovia oddelení prof. E. Urban a Št. Macek každé ráno veľmi usilovne dodržiavali ranné polhodinky od 10. októbra, lebo vtedy sa dozvedeli, že 21. októbra rukujú. Všetky šľachy a svaly majú tak otužené, že pri cvičeniach „k zemi“ budú vynikať medzi všetkými „zelenými uchami“.

Junák a orol HM oduševnene a sebavedome zdraví každého Slováka pozdravom „Na stráž!“

KRÁSNYM POVAŽÍM.

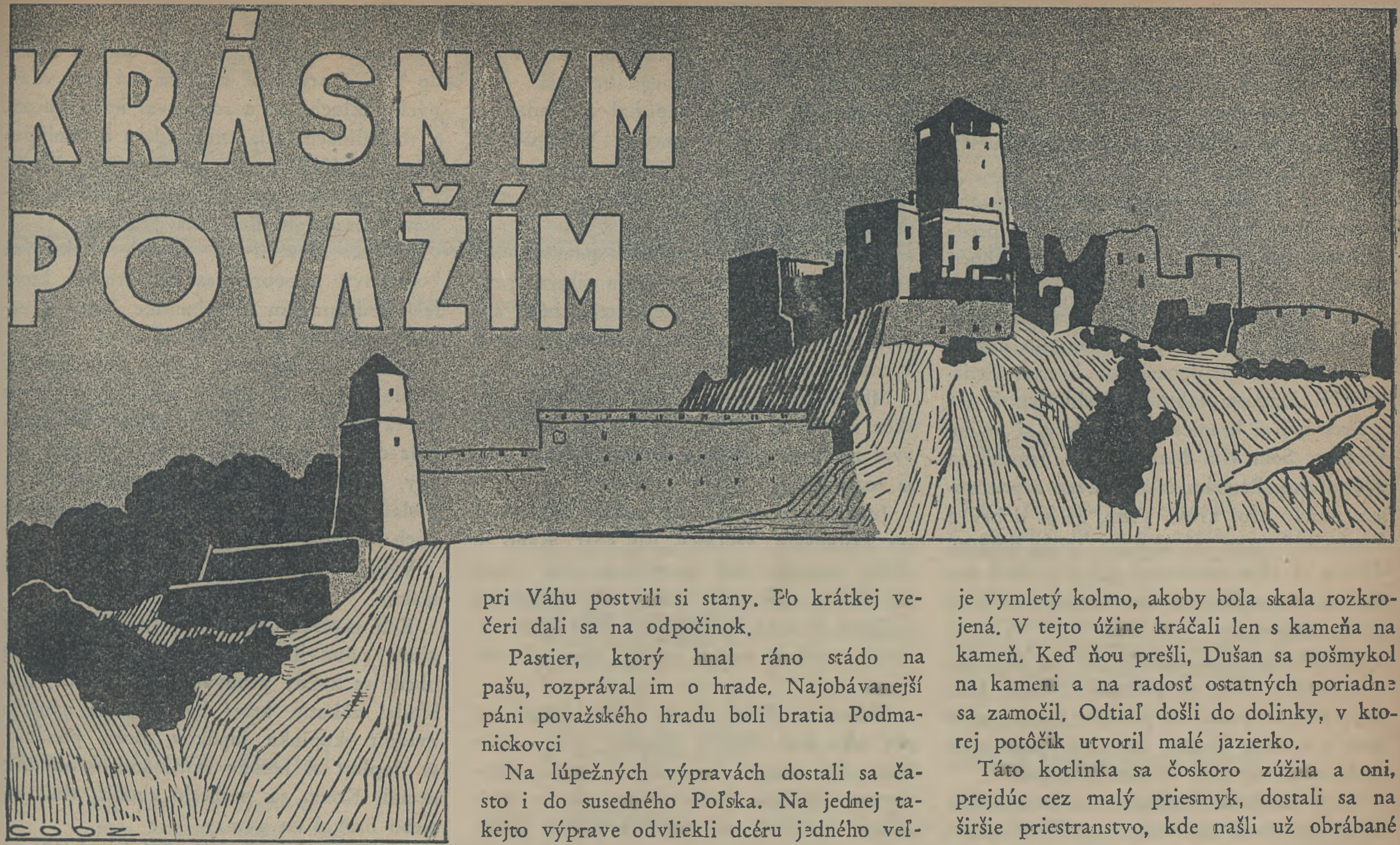

(Prázdninová cesta junákov HM)

Medzi Belušou a Púchovom je práve etapa hydrocentrály na Váhu. Chlapci si pozreli túto mohutnú stavbu, potom pokračovali v ceste, ktorá ich viedla cez Váh, kde na pravej strane rieky stojí okresné mestečko Púchov Je to staré sídlo považské a patrilo kedysi pánstvu Lednickému. Keď po Belohorskej bitke jednota českobratská bola nútená zanechať Česko, jedna časť exulantov prišla cez Lyský priesmyk na Považie a niekoľkí z nich sa usadili i v Púchove. Keď Rákóczy povolal Komenského, aby mu zriadil v Blatnom Potoku školu, na ceste ta zastavil sa i v Púchove. Púchovčania sú na túto návštevu veľmi hrdí a radi ukazujú domček, v ktorom sa mal tento veľký pedagog zdržovať.

Prešli cez mestečko a okolo kľukatého Váhu uháňali ďalej. Chvíľami sa im zdalo, že sú už na konci Považia. Pred sebou mali veniec zelených hôr a časom i bystrý Váh sa stratil ich skúmavým zrakom. Dolina je tu taká úzučká, že sa ledva dostane Váh cez skaly. Železnica tu dva razy pretína rieku. V zrkadle rieky sa odráža veľkolepá panoráma.

Keď vyšli z iľavskej kotliny, zazreli Orlové s krásnym kaštieľom, ktorý stavali talianski majstri pred tristo rokmi.

Oproti Orlovému leží Považská Bystrica, mestečko, ktoré sa v posledných rokoch veľmi rozšírilo.

Považské Podhradie.

Už sa zvečerievalo a junáci sa ponáhľali, aby sa ešte pred západom slnka dostali do Považského Podhradia. Neďaleko dediny pri Váhu postvili si stany. Po krátkej večeri dali sa na odpočinok.

Pastier, ktorý hnal ráno stádo na pašu, rozprával im o hrade. Najobávanejší páni považského hradu boli bratia Podmanickovci

Na lúpežných výpravách dostali sa často i do susedného Poľska. Na jednej takejto výprave odvliekli dcéru jedného veľmoža, do ktorej sa obidvaja zamilovali a pretekali sa o jej lásku.

Rozvadení bratia zabudli na ostražitosť a keď brat dievčaťa so silným vojskom prišiel pod hrad, neodolali jeho útoku. Nepriateľ hrad podpálil a v zmätku vyslobodil svoju väznenú sestru.

Ranné zore už len čadiace múry osvetľovaly a hašteriaci bratia ostali bez prístrešia.

Chlapci so záujmom vypočuli vyprávanie pastiera. Keď skončil, vybrali sa junáci na zrúcaninu. Batožinu si zanechali v blízkom hostinci a rezko vystupovali. Keď došli na vrch, zazreli len skromné pozostatky kedysi mocného hradu. Prehrabali každý kút a kochali sa v krásnom pohľade do severného i stredného Považia.

Keď sa tým nasýtili, pobrali sa zpät do hostinca. Vzali si batožinu a prejdúc prievozom cez Váh, ponáhľali sa k mlynu Skalka. Vodca požiadal pána mlynára, by im dovolil táboriť na lúke pri mlyne. Mlynár ochotne vyhovel ich žiadosti.

Predbežne nastavali stany. Navarili si obed, odpočinuli si a potom sa vybrali pozrieť si prekrásnu dolinu a Manínsku úžinu.

Jeden z najkrajších kútikov nášho drahého Slovenska je Manínska úžina. Ročne ju navštívi veľa turistov nielen domácich, ale i z cudziny.

Za veselých piesní brali sa dolinou. Keď prešli cez skalnú bránu, ich spev razom zamlkol. Dolina, do ktorej sa dostali, bola tmavá, skoro príšerná.

Všetci kráčali opatrne a mlčky dolinou. Po krátkom čase dostali sa k uzavretému miestu. To bol začiatok úžiny. Na pravej strane zbadali vymytú priehlbinu.

Otvor úžiny má šírku len asi 1—2 m a je vymletý kolmo, akoby bola skala rozkrojená. V tejto úžine kráčali len s kameňa na kameň. Keď ňou prešli, Dušan sa pošmykol na kameni a na radosť ostatných poriadne sa zamočil. Odtiaľ došli do dolinky, v ktorej potôčik utvoril malé jazierko.

Táto kotlinka sa čoskoro zúžila a oni, prejdúc cez malý priesmyk, dostali sa na širšie priestranstvo, kde našli už obrábané polia.

Cez obec Záskalie prišli do inej, ale už nie tak divej Kosteleckej úžiny. Na ľavej strane vyliezli na skalu a tam našli utešenú kvapľovú jaskyňu.

Dolfo mal pri sebe baterku a pri jej svetle na jeho návrh prezreli si jaskyňu. Keď vyšli zasa na svetlo božie, zazreli nielen Kosteleckú dolinu, ale aj Manínsku úžinu.

Na zpiatočnej ceste ochotná ženička im ukázala prameň znamenitej kyselky. Junáci sa jej napili do vôle. Pochvaľovali si to, že aj chudobní študenti sa môžu raz zadarmo napiť znamenitej minerálnej vody.

Keď sa vrátili k mlynu, dali sa do roboty, aby si postavili dočasné obydlie. Ešte nemali dokončenú stavbu, keď pán mlynár dostal zásobu meliva. Ponúkli, sa že pomôžu odniesť vrecia a pri veselom speve a žartoch rýchlo to spravili.

Pán mlynár z vďačnosti im dal dreva a pani mlynárka im uštedrila kyslého mlieka. Igor s Dolfom navarili zemiakov a junáci sa s chuťou dali do tohto slovenského jedla.

Po večeri sedeli pri ohni a veselo prespevovali. Ich veselosť privábila aj pána mlynára.

Ako sa vám páči náš kraj? — vyzvedal sa.

Junáci chválili neobyčajnú krásu hôr a obdivovali silu vody, ktorá si vedela vymiť v tvrdej skale také koryto.

— No, mladí páni, to veru nebolo len tak ľahko. Naši starí o tom všeličo rozprávajú.

Povesť.

»Bolo to veľmi dávno. Vtedy ešte Veľký a Malý Manín tvorily jeden celok. Vtedy žil tu bohatý zeman, ktorý na rozdiel od svojich druhov bol veľmi dobrosrdečný a svojich poddaných netýral.

Raz na poľovačke zablúdil a nijako sa nemohol vymotať zo začarovného kruhu, do ktorého sa dostal. Ďaleko od svojej družiny ho zastihla noc.

Ustatý mladík sa posadil pod košatý dub a umienil si, že vyčká brieždenie. Ale predsavzatie nedodržal. Ledva si sadol, hneď zaspal.

Mal čarokrásny sen. Zjavila sa mu zlatovlasá deva, ktorá sa na neho milo usmievala. Bola to nadpozemská bytosť. Strieborným hláskom takto ho oslovila:

„Prestúpil si hranice mojej ríše a si mojím väzňom. Som víla Manína. Ale nemusíš sa báť ničoho. Poznám ťa už dávno a pozorujem každý tvoj krok. Viem, že si dobrý a jemnocitný. Ako odmenu za tvoju dobrotu dávam ti túto striebornú píšťalu. Keď budeš v nebezpečenstve, len zapískaj a ja ti prídem napomoc.

Mladík sa chcel poďakovať za dar, ale víla zmizla a on sa prebudil. Svitlo. Jeho prvý pohľad padol na píšťalu, ktorú mal v lone a z toho poznal, že medzi jeho snom a skutočnosťou bola nejaká spojitosť.

Hneď skúsil hlas píšťale. Len čo zapískal, objavil sa pred ním malý trpaslík a odviedol ho na pravú cestu, odkiaľ sa za krátky čas dostal domov.

Od toho dňa často myslel na krásku, ktorú videl vo sne.

Raz ho napadol nepriateľ a zatlačil až na Manín. Obkolesil ho so všetkých strán. Ak sa nechcel dať zajať, musel sa odhodlať k ťažkému bezvýhľadnému boju. Pri zúfalom boji vypadlo dačo mladíkovi z kabele a jasným cvengotom dopadlo to na zem. Bola to vílou darovaná píšťala.

Nerozmýšľal dlho, zapískal a žiadal si, aby mu dobrá víla pomohla. V zápätí sa ozval mocný rachot a vysoký vrch sa rozstúpil. Priepasť oddelila mladíka od jeho prenasledovateľov.

Keď sa ohromený nepriateľ spamätal, zazrel v pukline vodu, ktorá sa silným prúdom valila. Keď sa nepriateľ chcel cez prúd dostať von, mnoho bojovníkov stratil v rozvodnenom potoku.

Mladík sa takto zázračne oslobodil. Neskôr sa stretol so spanilou devou, ktorú si vzal za ženu.“ — Tak skončil mlynár svoje rozprávanie.

Junáci poďakovali za peknú povesť, a po zaspievaní večierky išli spať. Ráno si dlhšie pospali, veď dnes mali pred sebou len blízke Súľovské skaly. Po raňajkách vyčistili si kolá, vykúpali sa pod splavom, zbalili veci a vydali sa na cestu do Súľova.

Súľovská dolina mala zas celkom iný ráz, ako sme videli v Maníne. Sú tu skaly bizarných tvarov. Len celkom málo obrazotvornosti bolo treba na to, aby v nich chlapci videli fantastické tvary, ako jeleňa, ženu, pastiera a iné.

Vyzerá to tu ako dajaké zakliate mesto. Horstvo tejto doliny je z konglomerátu, čiže slepenca. Je to pozostatok dávneho morského dňa, ktoré zub času ohlodal a mnohé vody, ktoré tiekly po týchto kopcoch, vymyly tie fantastické útvary.

Pri ohybe cesty zazreli starca, ktorý predával čučoriedky, chutné lesné ovocie. Chlapci si kúpili od neho a dali sa s ním do reči. Starec bol rád, že má tak vďačných poslucháčov a rozprával im o starom, v rozvalinách ležiacom hrade a o okolitých kopcoch. Keď ustal, poznamenal Karol: „Tieto povesti sme už čítali v diele Slovenské hrady od Ľudovíta Janotu.“

Chlapci si sadli na svojich „železných koníčkov“ a pobrali sa do útulne, ktorá leží pod hradom na planinke. Tam si nechali batožinu a vyliezli na hrad.

Strmá cestička vedie naň a veru ťažko si vieme predstaviť, ako si niekdajší majitelia dopravovali tam náklad. Možno, že vtedy bola cesta širšia a vody ju od tých čias zničily. Tento hrad nikdy nemal strategické poslanie, bol jedine orlím hniezdom lúpežných rytierov.

Výhľad bol krásny; zaslúžil si túto námahu.

Keď sa vrátili do doliny, na lúčke blízko chaty postavili si stany a varili obed. Po obede sa každý venoval svojej záľube. Igor hľadal zákutie, ktoré by stálo za námahu zvečniť skupinku junákov. Boris ponáhľal sa doplniť si herbár rastlinami, ktoré ešte nemal. Komu sa nechcelo chodiť, snil sa, alebo brnkal na gytare.

Rýchlo sa minulo popoludnie, chýlilo sa už k večeru. Dolfo s Dušanom pripravili večeru. Po večeri rozložili malý oheň, ku ktorému si prisadli i niektorí z turistov, zdržujúcich sa v chate. Pri družnej zábave, žartoch a speve rýchlo sa minul večer.

Spánok chutnal znamenite. Ešte i Boris zaspal na stráži.

Hospodársky obzor

Budovanie hosp. škôl a ústavov na východnom Slovensku. V Spišskej Novej Vsi stavia sa budova štátnej odbornej hospodárskej školy a štátnych výskumných ústavov poľnohospodárskych. Ministerstvo hospodárstva ďalej zamýšľa vybudovať školský majetok pri štátnej hospodárskej škole v Michalovciach. Zariaďuje sa štátna výskumná stanica poľnohospodárska na Levočských Lúkach. Okrem toho pripravuje sa zriadenie štátnej gazdinskej školy, ktorá má byť v Spišskej Novej Vsi alebo v Raslaviciach.

Prvé sčítanie ľudu v Slovenskej republike má byť podľa vlád. návrhu zákona, rozdaného v tieto dni v sneme, uskutočnené do konca r. 1940. Posledné sčítanie ľudu na území SR bolo 1. XII. 1930. Súpis ľudu, ktorý bol v decembri 1938, obmedzoval sa iba na zistenie národností, št. príslušnosti, náboženského vyznania a rodiska spísaných osôb a výsledky tohto súpisu nestačia pre orientáciu našej hospodárskej, populačnej a sociálnej politiky.

Hľadanie nových naftových prameňov na Slovensku. Na naftových poliach v Gbeloch je doteraz 500 vývrtov do hĺbky 150—200 m, z ktorých sa čerpá celá produkcia nafty Slovenska. Od počiatku ťažby (1913) činí produkcia 270.000 t nafty. Teraz produkcia stúpa.

Výstavba observatória na Lomnickom štíte. Prednosta ríšskeho št. hydrologického a meteorologického ústavu, ktorý má observatórium na hore Sonnblick, navštívil nedávno Slovensko, aby poslúžil radami pre stavbu tohto observatória na Lomnickom štíte. O stavbu tohto observatória prejavujú nemecké kruhy veľký záujem.

Dovoz koloniálneho tovaru. Podľa STK Centrokolon Bratislava zakúpil 320 q egyptskej ryže, ktorá leží v Miláne a bude až na budúci mesiac dopravená na Slovensko. Taliansko môže dodať ryžu v najlepšom prípade až na začiatku novembra, pretože nateraz sa ešte nevie, aký je stav úrody. S Talianskom sa rokuje o dodávke asi 3000 vriec kávy Java za jačmeň, lieh alebo celulózu, prípadne za východoslovenskú fazuľu. — Centrokolon zakúpil 3 vagóny čierneho korenia v Holandsku, za čo sa do Holandska dodá drevo. Spotreba Slovenska v tomto smere je krytá.

Nové hospodárske stavby. Na všetkých započatých vodohospodárskych prácach, najmä ktoré smerujú na využitie vodných síl Váhu pri Iľave a Dubnici, ako aj na úpravu Váhu a Moravy a dlažieb na ľavom brehu Dunaja v Bratislave, pracuje sa plným tempom. Okrem toho rekonštruujú sa železničné koľajnice a stavia sa nový žeriav o nosnosti 24 t v bratislavskom prístave. Pri prácach pre využitie vodných síl robí 1246 robotníkov, pri reguláciách na Váhu 1080, na brehových stavbách na Morave 250, pri úprave brehových dlažieb na Dunaji 62.

Polročná živnostenská škola od 1. II. 1941. Polročná živnostenská škola bude otvorená 1. II. 1941 a bude mať predbežne odbor obchodný a kovorobný. Význam tejto školy je v tom, že namiesto doterajšej dlhodobej návštevy zavádza sa iba polročná s kompaktným vyučovacím systémom. Odborné kruhy žiadajú, aby podobná škola bola aj pre ostatné odbory a bola nie iba v Bratislave, ale aj na východnom Slovensku.

Zvýšenie železničných taríf od 1. novembra 1940. Porady o otázke zvýšenia železničných taríf skončily sa dohodou, podľa ktorej zvyšujú sa tieto tarify od 1. novembra t. r. pri nákladnej preprave o 15%, pri osobnej o 10% a pri robotníckych lístkoch o 10%.

150 obchodníkov z Kysúc ide arizovať na východné Slovensko. Arizácia menších podnikov na Kysuciach sa blíži ku koncu. Na Kysuciach je však veľa súcich a schopných ľudí, najmä v radoch býv. obchodníkov v Čechách a na Morave. Pretože ďalšie podniky na arizovanie nebudú, organizácie HSĽS dávajú odporučenie pre kysuckých arizátorov na organizácie východoslovenské, ktoré umožnia kysuckým uchádzačom arizovať tam. Plánuje sa umiestenie asi 150 arizátorov.

PRVOSIENKY

Vedie Števo Blavan.

Marián Oravský:

Priateľka jeseň

Polia sú prázdne ruky,
ľuďom dary rozdaly
a modlia sa k nebu.
Vietor lístia naráňal
a zlatom posypal cesty.
Po ňom leto kráčalo,
ktoré osud naháňal
poľami i veľkými mesty.
Jeseň, moja kráska,
má vyplakané oči.

Anton Rudňanský:

Hor’ sa, Slovač moja!

Od Tatier k Dunaju
zem krásna vinie sa,
tam Slováci žijú,
prekrásne nebesá.

Národ náš malý je,
ale silný v svete,
sme tvrdí jak skaly,
nás nepremôžete.

Hor’ sa, Slovač, hor’ sa,
do zbrane sa všetko,
vytrvaj, nedaj sa,
nech žije Slovensko!

Hedvika Dolníková:

Iní sme

My nie sme takí ako včera,
z rúk dolu už sú reťazi,
máme už svojho bohatiera,
veríme v jeho odkazy.

Neskloníme viacej šije,
hoc v oceľ stvrdla ťažká päsť
a zradné rozšliapeme zmije,
spev tento Tebe bude znieť.

Cyro Kraus:

Vlasť

Ó, jak si drahá,
ó, jak si milá,
slovenská vlasť:
moja otčina!

Zem tá slovenská
je naša rodná,
ku nej ma púta:
láska bezodná.

Ona nás zrodila
pod jasným nebom,
nás malých synkov
sýtila chlebom.

Netreba sa hanbiť
za svoju otčinu.
Zo srdca milovať
sladkú slovenčinu!

II.-a gymn. Tisovec.

T. Vašina-Slovačmil:

Drienové, Drienové . . .

Drienové, Drienové,
prekrásne údolie!
Považie, Považie,
moje potešenie!
Čo u vás nového?
Čo ten Váh strieborný,
ešte tečie stále?
Či ešte tak krásne
šumí cez Považie?
Čo u vás dobrého?
Čo robí ten Manín,
môj druh milovaný?
Ešte čnie do výšky
a stráži Považie?

Andrej Andrejov:

Jeseň

Na perutiach chladných vánkov
prišla v šarláte tmavom,
najkrajšie piesne s uspávankou
boly len klamom.

Boly to krásne samoty,
duša moja — záhrada;
odišla do chrámov
posvätná nálada.

Peter Sláv:

Neviem

Neviem,

ale závidím eben Tvojich vlasov,
červeň sviežu na líci,
v dlani hodváb
a modrosť na očiach.

Neviem,

bo spievam ako deti,
čo pochopily čas,
keď vtáci letia nad oblohou zas,
keď prinesiem Ti roztomilé kvety.

Ladislav Čunderlík:

Vďačnosť

S rokmi sial básnik nezabúdky do rodu.
Srdce tep zastaví si celkom.
Po rokoch dieťa do sveta si vykročí,
modliť sa a chrániť rod celý!
Po rokoch sme tu!
Po rokoch tisícerých pracujeme znova.
Po rokoch budeme . . .
Národ môj drahý v Karpátoch,
národ môj v zemi najkrajšej.

Ivan Breza:

Sláva dňov budúcich

Krv rodná už voláš do boja,
nech hranice na juhu viac už nás nedvoja.
Krv rodná volá, ó čujte, Tatry,
tas meč svoj, zažnite vatry,
bo čuť ešte našej krvi hlas,
poďme bratia, tu je čas!
Sláva dňov budúcich blíži sa jasne,
už bratia ožijú, nenávisť zhasne,
utláčať viac nás nik nebude,
sen svoj si zaspíme tichunkej pri hrude
zem slovenská ožije nádherne
a nám sa zligocú úsmevy na perne.

Ema R.

Ivanova matka

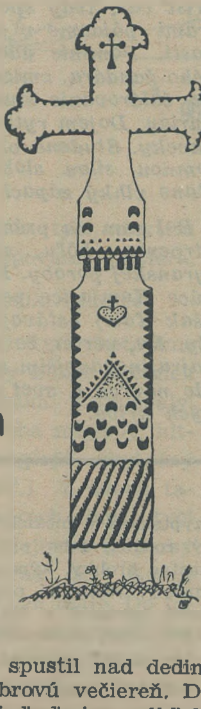

Súmrak sa rýchlo spustil nad dedinku. Zvonilo na októbrovú večiereň. Do kostola medzi inými ľuďmi ponáhľala sa aj Ivanova matka. Pobožnosť sa práve začala. V tom čase z veže znelo tiché Ave; v kostole zvučal organ a sborový spev Hlinkovej mládeže spieval dojímave nasledovnú pieseň: „Matka milá, sveta toho, nikdy počuť nebolo, že by tvoje srdce koho zavrhnúť bolo mohlo. Kto sa k tebe vinie pevne, na darmo ťa nevzýva. Ty ho slyšíš . . . (jeho prosbu vyslyšíš).

Vyslyš i moju prosbu kráľovna nebeská, aby môj syn Ivan doštudoval teologiu a stal sa kňazom — dobrým kňazom. Oroduj za neho u svojho Syna. Matka dobrotivá prijmi i jeho pod svoj plášť, medzi svoje deti. No, nie moja, ale tvoja vôľa nech sa stane.

A stala sa Božia vôľa. Mladý teolog Ivan dostal zápal mozgovej blany a zomrel. Svetu a dobrej, zbožnej matke dal posledné . . . s Bohom a truhla ovenčená kvetinami zmizla v hĺbke.

Zvečerieva sa. Zvonia na Anjel Pána. Pomalé bim-m, bim-m-m rozlieha sa krajom. Poľnou cestou pomaly kráča shrbená ženička. Zabočí ku kostolu. Kľakne pred kríž. Sopne mozoľové ruky. Oči pozdvihne k nebu a z jej zakaleného zraku padajú veľké, horúce slzy. Tieto sa po vráskami zbrázdenej tvári sklznú na chatrné šaty, ktorými prefukuje chladný, večerný vánok. No, ona nič nedbá na to, len sa pri ukrižovanom modlí za dušu, ktorú kráľ večnosti, v najkrajšom kvete mladosti vzal. Vzal tam, kde po zemskom putovaní všetci musíme ísť. Slza za slzou padá na drevo kríža a matkine ústa tichúčko šepocú: „Večné odpočinutie daj zomrelým, Pane, a svetlo večné nech im svieti.“

Rodný moj kraj...

Zvolenská Slatina

Ako horliví čitatelia nášho milého časopisu ohlášame sa Vám zo srdca Slovenska, zpod Poľany. Naša obec má pekné meno, Zvolenská Slatina, a veľmi nás bude tešiť, ak všetky slovenské sestry a bratov bude zaujímať popis malebného detvianskeho kraja.

Okolie našej rázovitej obce obveseľujú vlny bystrej riečky Slatiny. Pohľad na dva kostoly nám prezradí, že tu v priateľstve žijú katolíci s evanjelikmi. O vzdelanie máme tu dobre postarané: dve ľudové školy a jedna pekná meštianska s kurzom svedčia o vysokej kultúre nášho ľudu. Evanjelická škola pýši sa svojím niekdajším učiteľom-hud. skladateľom V. F. Bystrým. Z obidvoch kostolov oduševňovali Slatinčanov smelí kňazi-národovci: katolícky Ján Ďateľ, spisovateľ, a evanjelickí Medvecký a Fábry. Na evanjelickej fare narodila sa milá teta Terézia Vansová, obľúbená slovenská spisovateľka. S láskou opisovala náš kraj, nasledujúc svojho veľkého predchodcu Andreja Sládkoviča, ktorý jednu čiastku zo svojej epickej básne „Detvan“ pomenoval „Slatinský jarmok“ a opísal v nej zdatného slovenského junáka Martina a kráľa Mateja. Náš ľud uctil si pamiatku bohatiera Štefánika tým, že mu pred meštianskou školou odhalil minulého roku krásny pomník, zhotovený akad. sochárom Ihriským. V ňom sú umiestené aj dosky padlých Slatinčanov.

Nuž vďační budeme každému, kto sa príde pokochať v krásach našich pestrých výšiviek a krojov a kto si s nami veselo zaspieva: „Na slatinskom moste fijalôčka rastie . . .“

Žiaci III. tr. mešt. šk. vo Zvol. Slatine.

Komjatičan:

Túžba po slobode

Bol som na prázdninách. Aké zvučné meno pre študenta! Môj pobyt doma v Komjaticiach nebol však milý. Vlasť svätoštefanskej koruny zanechala mi v srdci otvorené rany, ktoré stále krvácajú. Nechcel som veriť, že by ľudia vedeli tak kruto jednať. Pre nepriaznivé politické pomery musel som začiatkom augusta opustiť rodičov. Lúčil som sa. Horúce slzy mamičky mi azda naposledy daly pocítiť materinskú lásku. Plakal i tvrdý otec. Líca mi zvlhly prúdmi slz, aké tečú len z očú utečenca, ktorý sa nesmie nikdy navrátiť domov. Hoci obrysy sa mi stále javia v nejasných farbách, predsa nestrácam nádej, lebo som presvedčený, že milé Slovensko ma privinie do teplučkého lona, poteší boľavé srdce a zahojí to, čo bolí.

Dlho som držal mozoľnatú ruku otca. Mysľou mi preletelo jarmo otroctva, ktoré tlačí k zemi tak roľníka ako robotníka, aby ho pochovalo do pôdy napitej krvou martýrov. Uvoľní sa ešte ono jarmo a dovolí aspoň raz vdýchnuť aspoň jeden dúšok slobody? Kojím sa nádejou, že zaznie ešte zvuk slobodných zvonov i s veží komjatických kostolov a ich lahodný hladol sa ponesie vrchami od Tatier cez doliny a úrodnú pôdu až k modravým vlnám valného Dunaja. Úsmev slobodného Slovenska vyčarí radosť na tvári otroka; jeho boľavé srdce nebude mať otvorených rán, lebo si uvedomí, že sloboda sa rodí z krvi. Krutá čižma maďarského žandára nebude viac šliapať slovo slobodného študenta!

Zatiaľ sa len opájam veľkoleposťou onoho dňa, kedy padne otroctvo. Slovenský cit nebojácnych a tvrdých roľníkov sa nedá udusiť. Príde, ba musí prísť čas, kedy spolu s bratmi pod Tatrami pôjdeme v ústrety zlatej budúcnosti. Pominie úder pažbou pušky divého žandára, zmizne v hrobe zabudnutia žalárovanie študentov z Komjatíc a Šurian. Dojem rytierskosti zostane však naveky. Studené okovy sa roztrhnú tajomnou silou slobody. Neznámym sa stane vlhký zápach rábskej cely.

Bol som na prázdninách. Boly to dni utrpenia, bôľu, zármutku, neistoty a tyranskej poroby. Kedysi kultúrou kvitnúce Komjatice padly. Pevnosťou juhu však ďalej ostávajú. Smutné časy prišly. No, verím, že pravda, hoci by bola najrafinovanejším spôsobom dusená, vyjde navrch a svet uvidí kopu popáchaných krívd.

MOZAIKA

Koľko pyramíd je na svete. V Egypte opravdivé pyramidy zostaly z čias faraónov a ich počet je len 39. Oveľa viac ich je v Núbii — severovýchodnej časti Afriky — kde, podľa špecialistov, je ich 80. Ale tento počet ďaleko prevyšuje iná krajina — Mexiko. Pritom neslobodno zabudnúť, že medzi egyptskými a mexickými pyramídami je veľký rozdiel, lebo pyramídy v Egypte boly vlastne hrobky, kým v Mexiku sú to vlastne chrámy, venované rozličným bohom. Preto počet pyramíd v Mexiku je asi 120, a to veľmi dobre zachovalých, takže na celom svete je na 239 pyramíd.

Nemecko má dve nové opery. Herman Reutter a Hans Elbert složili dve nové opery, ktoré v najbližšom čase budú zahrané vo Frankfurte a v Norimberku. Prvý autor použil námet z osudu Agnes Bernauerovej, kým druhému autorovi išlo najmä o to, aby napísal enšpíglovskú operu.

Japonské novinárstvo. Málokto si uvedomuje, že Japonsko má teraz vyše 100,000.000 obyvateľov, ktoré žije na malej ploche To je jednou z príčin, že v Japonsku je taká vyvinutá žurnalistika. Druhý hlavný dôvod je, že od roku 1868 vzdelanosť patrí všetkým a nielen vyšším triedam. Teraz má Japonsko 6 veľkých univerzít, ktoré ustavične zvyšujú kultúrnu úroveň obyvateľstva. Prvé noviny, ktoré začali v Japonsku vychádzať, sú Iomuri (čo znamená noviny), založili sa v roku 1769 ako prvý japonský časopis. Tlačila sa na ulici pred zrakmi okoloidúcich. Od roku 1847 však tieto noviny začínajú vychádzať denne a pritom v ľudovej japonskej reči. Preto sa ich náklad zvýšil a teraz sú Iomuri najväčší japonský časopis. Iné veľké noviny sú Mai-Niši. Majú náklad 1,300.000 denne. Potom je to Asaki, ktorý bol založený v roku 1890 v Tokiu, vychodí nákladom 2,000.000 exemplárov. Podľa japonskej štatistiky tento časopis je jedným z 10 najväčších časopisov sveta. Vydáva ho známa japonská rodina Muriama a jeho riaditeľa pokladajú za Napoleona japonskej žurnalistiky. Podľa najnovšej štatistiky vychádza teraz v Japonsku 7.531 časopisov, z ktorých 1.226 je denníkov. Len v Tokiu vychádza vyše 1.691 časopisov. Treba však zdôrazniť, že tak denníky, ako aj mesačníky sa tešia v Japonsku veľkej popularite. Vychádza skoro 600 týždenníkov a niektoré majú náklad až polmiliónový. Pre japonskú tlač je zaujímavé, že japonský text sa nesádza, lebo japonština má asi 2,000.000 znakov. Preto majú špeciálné linotipné stroje. Iná zaujímavosť je, že japonské informácie z cudziny sú veľmi slabo zastúpené, hoci v poslednom čase tlačová agentúra Domei začína uzavierať so spriatelenými štátmi obojstranné smluvy a tak rozširovať na jednej strane japonskú kultúru a na druhej strane dostáva informácie z týchto krajín.

Výročie smrti Fr. Liszta. Svetová tlač spomínala výročie smrti jedného s najslávnejších virtuózov Fr. Liszta. Zdôraznilo sa pritom, že Liszt je vlastne tvorcom programovej hudby; vyzdvihol svojho času hudobný romantizmus. Narodil sa v roku 1811 a umrel 31. júla 1886. Liszt nebol iba virtuóz a skladateľ, ale aj dobrý spisovateľ. Je autorom najlepšej knihy o Chopinovi a napísal libretá k operám Lohengrin a Tannhäuser od Wagnera. Z klavírnych tvorieb najväčší význam má jeho 19 maďarských rapsódií. Má zásluhu na dopracovaní moderného klavírneho slohu. Z jeho synfonických piesní najväčšiu slávu dosiahli Tasso, Prometheus, Obrazy z hunského boja. Liszt sa zdržoval v rozličných krajinách, najmä v Nemecku a vo Francúzsku. Bol v priateľskom vzťahu s Victorom Hugom, Goerge Sandovou, Lamartineom, Chopinom a Berliozom, ktorý zapôsobil svojou osobnosťou na Liszta. Cosima — bola ženou Richarda Wagnera a zaslúžila sa o preslávenosť otcovej hudby v Nemecku. Za jeho dobročinné zásluhy jestvuje ešte i dnes vo Weimare Lisztovo múzeum, kde je mnoho Lisztových rukopisov, portrétov a i

Dve veľké umelecké výstavy. Po výstave sochárstva v Berlíne, na ktorej sa zúčastnilo asi 30 umelcov, bola teraz otvorená v Mníchove výstava nemeckých umelcov. Otvorili ju zástupca Führera minister Hess a Dr. Goebels. Pri tejto príležitosti minister Goebels zdôraznil, že hoci nemecký národ žije vo výnimočných časoch, predsa nezahála v umení. „Nech si nik nemyslí, že pre nás umenie je zábava; ono je skutočnou našou životnou potrebou.“ Minister Goebels zdôraznil aj to, že od začiatku vojny skoro všetky nemecké divadlá, biografy, školy, univerzity a múzeá nepretržite pôsobia. „Ale až teraz možno ukázať výsledok rozhodnutia Führera, očistiť nemecké umenie od Židov. Lebo až táto výstava 1940 nám ukazuje opravdivý obraz nemeckého života.“ Na tejto výstave sa vystavuje 1.397 diel od 751 umelcov. Mnohé z týchto diel predstavujú momenty z terajšej vojny.

ŠKATUĽOVÝ DRAK PRE VYSOKÝ ŠTART

Ľud. Tatár, ved. letec. odboru HVHM.

Pri modelovom lietaní nie zhotovenie modelov, ale let je konečným cieľom. Za niekoľko dní začneme so stavbou bezmotorových modelov, preto prinášame dnes opis stavby draka, pomocou ktorého budú štartovať naše modely a pokusné padáky. Bude to akási lanová dráha. Hornou stanicou je drak, vznášajúci sa vo vzduchu a dolnou stanicou spodný koniec motúza. Motúz draka má úlohu mocného lana lanovej dráhy, po ktorej sa pohybuje viac-menej komplikovaný prístrojček, ktorý má takú úlohu ako kabina lanovej dráhy alebo výťahu.

Je jeseň, sezóna „dračej vetroplavby“ mládeže. Prinášame opis stavby draka. Aby naši mladší modeloví letci zbytočne neplytvali materiálom a časom, nech si sostavia draka, ktorý sa dá púšťať teraz zo zábavy a pozdejšie by bol použivateľný ako „materská loď“ (dračica) na odštartovanie modelov a padákov. O prístrojoch, dopravujúcich modely a padáky do výšky, prehovoríme si v najbližšom čísle.

Podľa sily vetra unesie 150 cm drak 2 až 3.5 kg (okrem vlastnej váhy); takéto budú všetky Slov. let. sborom predpísané modely.

Materiál: Štvorhranná alebo valcová tyčinka, hrubá 2.5(300), 3(450), 4(600), 5(760), 6.5(900), 8(1200), 9.5(1500), 12(1800) mm. (Prvé číslo je hrúbka tyčiniek, číslo v zátvorke je dĺžka draka v mm).

Potrebujeme 4 tyčinky (b) tak dlhé ako drak (číslo v zátvorke) a 12 tyčiniek (a) polovičnej dĺžky. **Papier** na olepovanie draka a jeho krídla: pri prvých štyroch veľkostiach stačí hodvábny papier, pri ďalších dvoch tenký baliaci („mastný“) papier, alebo pergamenový pap., pri dvoch posledných biely baliaci papier. **Nitka** (biela) na vystuženie tela draka. Nitka lanová na jeho sviazanie. Tenký ale silný **motúz** na okraje krídel a ako hlavný mocný motúz. (Pri štyroch prvých veľkostiach na všetko stačí silná nitka.

Pomocný materiál: Stolársky, alebo kazainový glej k väzbe tyčí, dextrín alebo kanc. lep na olepovanie papiera.

Nástroje: vačkový nožík, nožnice.

Stavba: Z 12 kratších tyčí zhotovíme 4 trojuholníky tak, aby konce tyčiniek pri vrcholoch trojuholníka vyčnievaly. (Viď obraz 1.) Tyče treba naglejiť, nitkouo sviazať, znovu naglejiť, zbytočný glej ihneď sotrieť, sušiť.) Z dvoch takých trojuholníkov a z troch dlhých tyčí (b) sviažeme nitkou a glejením trojboký hranol ABCDEF (obraz 2.) Konce dlhých tyčí prečnievajú len málo. Do toho hranola vložíme ďalšie už hotové dva trojuholníky tak, aby celý hranol bol rozdelený na 3 rovnaké diely. (Viažeme ich zase nitkou na glej.) Pri každom trojuholníku vedieme tenký silný špagát, ktorý pritiahne tyče b) k trojuholníkom a zpevní kostru. Konce toho špagátu neodstrihneme (v bokoch A, G, K, D), nimi sa priviaže hotový drak k nosnému motúzu.

Aby sa kostra nekrútila, vystužíme ju nitkou takto: Tri dlhé dvojité nitky (složené na polovicu) zavesíme a priviažeme v bodoch A, B, C tak, aby z každého bodu visely 2 konce. (Drak stojí na trojuholníku.) Pracujú traja chlapci, každý na jednej strane stojaceho draka. Jednu nitku 2 A a jednu nitku 2 B skrížime a sviažeme v stredobode obdialníka AGHB; voľné konce vedieme k bodom G a H. Podobne sviaže nitky druhý a tretí chlapec v obdialníkoch BHJC a CJGA. V bodoch G, H, J sa stretajúce nitky sviažeme v uzol, omotáme raz okolo tyče b) a znova zauzlíme. Takto sme hornú tretinu draka vystužili a podobne pokračujeme so zvyškami niti v strednej a spodnej tretine draka až k bodom D, E, F, kde nitky odstrihneme. Pozor pri vystužovaní, aby telo draka nestratilo podobu kolmého hranola! Na kostru priviažeme nosník krídla n) t. j. štvrtú dosiaľ nepoužitú dlhú tyč (n=b). Trojuholníky BXE a CYF sú krídla. Ich vonkajšie hrany tvorí špagát (nitka pri malých drakoch), ktorý pripevníme v bodoch B, X, E, alebo C, Y, F. Olepujeme len bočné (horné a spodné) obdialníky draka. (Viď šrafované čiastky.) Stredná tretina bočných stien a trojuholníky nie sú olepené papierom. Ďalej olepíme obe trojuholníkové krídla. (Pri strihaní papiera treba nechať okraje, ktoré ohneme a prilepíme na rubu papiera). Špagát na okrajoch krídel a nit-

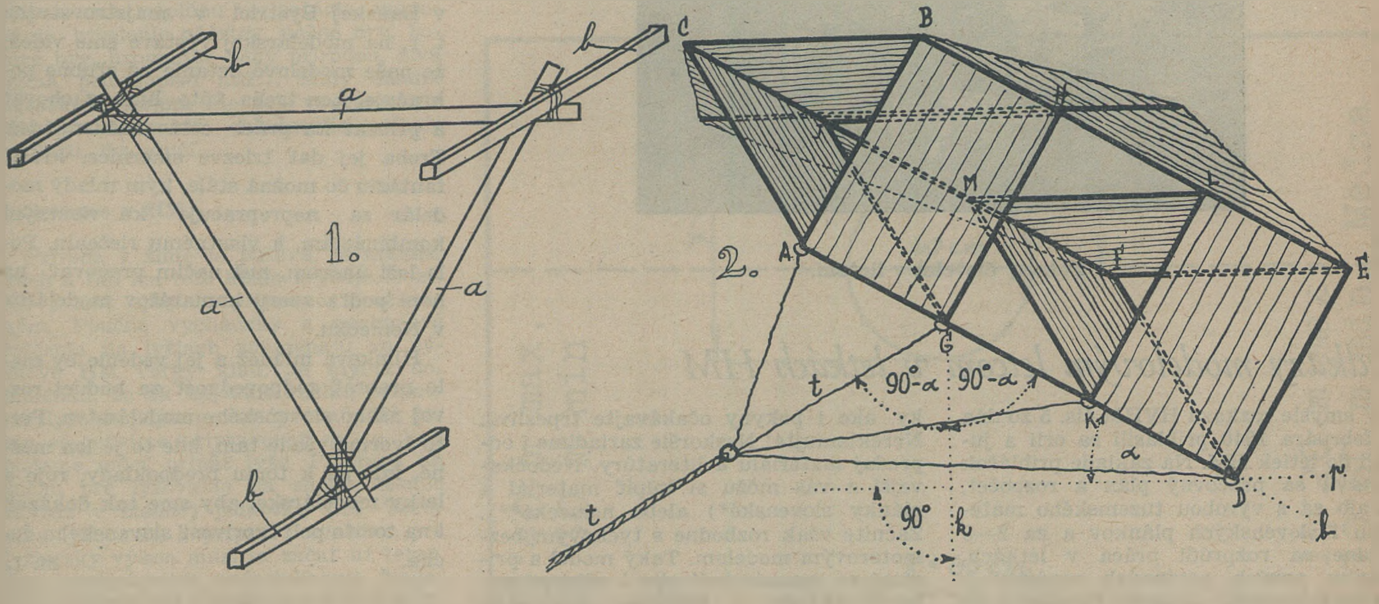

ka pozdĺž strán trojuholníkov po zalepení okrajov nebudú viditeľné. Po vysušení priviažeme malé kovové krúžky (záclonové) k nitkám (špagátu), ktoré sme pred olepovaním ponechali v bodoch A, G, K, D.

Váhy draka: Hlavný nosný motúz nemôžeme v ľubovoľnom bode pripevniť. Na draku sú motúzové váhy, z ktorých vychádza nosný motúz. Váhy sostrojíme na papieri takto: Na vodorovnej priamke zvolíme si bod D, z ktorého pod uhlom (30°) vedieme priamku b). Na túto z bodu D nanesieme jednu tretinu dĺžky draka trikrát (body D, K, G, A). Z bodu G spustíme kolmicu na p). Táto kolmica (k) a priamka b) tvoria uhol 90° — (60°), ktorý prenesieme na druhú stranu kolmice (k). Dostaneme priamku t, t. j. hľadaný smer ťahu. Na ľubovoľnom mieste priamky t) zvoľme si bod U, ktorý spojíme s uzlami (krúžkami) A, uzlom (krúžkom). Krúžky umožňujú odmontovanie a sušenie motúza a váh pri oprave a pri uskladnení; keď ich nemáme, stačia obyč. nepohyblivé uzly. Uhol (uhol stúpania) sa mení podľa sily vetra a rýchlosti behu pri štarte. Modelovým letcom najlepšie vyhovuje uhol = 30°.

Poznámky: Tento drak nepotrebuje a nemôže mať chvost. Púšťa sa ako obyč. drak, (jeden drží druhý beží). Nepúšťajte draka v blízkosti letiska, alebo elektrického a telefonného vedenia a ani nie pri búrke, aby sa nestalo nešťastie!
G, K, D a dostaneme dĺžku štyroch motúzkov váh spojujúcich draka s hlavným

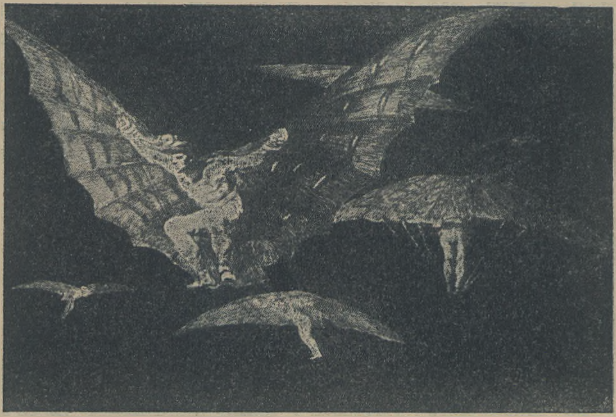

Pokusy človeka v lietaní.

Odkazy modelovým letcom v letkách HM

V smysle rozkazu HVHM čís. 5 zo dňa 5. februára 1940 prihlásili sa orli a junáci do letiek HM. Na základe prihlášok sostavil sa pracovný plán a rozpočet, začalo sa s výrobou tuzemského materiálu i slovenských plánkov a za 2—3 týždne sa rozprúdi práca v letkách. Plánky prvých povinných modelov a materiál rozpošle zadarmo Slovenský letecký sbor letkám HM podľa ich dnešného stavu a práceschopnosti. Modeloví letci-háemisti budú pracovať pod vedením svojich vodcov-inštruktorov. Stavba predpísaných modelov je tak jednoduchá, že k nej nepotrebujeme nástroje; stačí vreckový nôž, nožnice a predovšetkým dobrá vôľa.

Orli a junáci, chtiaci stavať lietajúce modely, môžu sa ešte prihlásiť (predbežne ešte len v sídlach okresov) u svojich bratov vodcov, aby ich oni prihlásili u MVHM, ktorí potom v smysle už spomenutého rozkazu ochotne zariadia ďalšie. Kto chce byť pilotom, musí sa najprv podrobiť výcviku bezmotorového lietania (plachtenia); k plachtárom dostane sa až vtedy, keď v svojej „leteckej pracovnej knihe“ bude mať záznamy o úspešných výkonoch v modelovom lietaní v letkách HM. (Stavba 6 predpísaných skutočne lietajúcich(!!!) bezmotorových a motorových modelov, riadna návšteva pracovných hodín, účasť na miestnych povinných pretekoch a pod.)

Úradný (bezplatný) materiál a plánky, ako i pokyny očakávajte trpezlivo. Nereklamujte! Neskoršie zariadime i odpredaj materiálu a literatúry. Nedočkavejší z vás môžu si kúpiť materiál a plánky slovenské*) alebo nemecké**). Začnite však rozhodne s tyčkovým bezmotorovým modelom. Taký model a prístroj na rezanie tyčí ako i odborné pokyny nájdete v časopise „Slovenské krídla“, čís. 9 a 10 (máj—jún 1940). Tento časopis zaiste bude mať niektorý váš známy p. profesor, učiteľ alebo úradník — člen „Slov. krídel“.

Nové letky ešte sa môžu i majú sa utvoriť v sídlach okresov. Dosiaľ prihlásené letky dostanú ďalšie pokyny v obežníkoch. Teraz sa dajte do stavby škatuľového draka.

Na stráž!

Ľud. Tatár,
vedúci let. odb. HM.

---

*) Slovenské plánky nepovinných modelov a materiál k ich stavbe môžete si kúpiť prostredníctvom p. L. Fischera, let. konštr., Veľká Bytča. Vyžiadajte si cenník!

**) Nemecké plány: 1. „Kick in die Welt“, 2. „Jungvolk“, 3. „Baby“ a k nim potrebný sostavený materiál objednajte si cestou kníhkupectva M. Pill, Bratislava, Laurinská 7, alebo prostredníctvom miestneho obchodníka u firmy Josef Sperl, Wien 50, Widnerhauptstrasse 66. (Pošle i cenník: „Flugmodellbau-Preisliste“.)

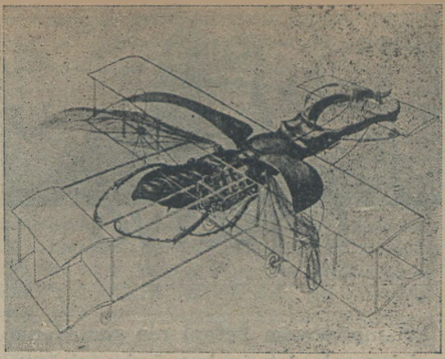

Jeden z prirodzených letcov.

Modelári pracujte!

Modelárstvo, tento prvý stupeň leteckej výchovy, hrá v letectve veľmi dôležité úlohy. Modelár, to nie je tvorca hračiek pre deti, ten už nám predstavuje pojem letca. Predstavuje ho preto, lebo modelár v duchu so svojím modelom sám lieta. Vkladá do modelu kus svojej teoretickej vedomosti. Modelárstvo nezačalo ešte intenzívne svoju činnosť. No, v Banskej Bystrici v majstrovstvách t. r. na modelárskej výstave sme videli, že naše modelové lietanie už sľubne pokračuje. Len treba túto líniu zachovať a pribrať ku práci celú našu mládež. Treba jej dať triezve smernice, krátiť fantáziu čo možná stále, kým mladý modelár sa neprepracuje ku vlastným kombináciám, k vlastnému riešeniu. Pole leží úhorom, nuž načim pracovať na ňom podľa vzoru kamarátov modelárov v Nemecku.

Hlinkova mládež a jej vedenie by malo prebrať zodpovednosť za budúci rozvoj nášho slovenského modelárstva. Preto tvorme všade tam, kde to je len možné, kde sú k tomu predpoklady, roje a letky modelárske, aby sme tak dokázali i na tomto poli tvorivosť slovenského ducha.

M. L.

AIR-SUB
AIR-SUB

Dnešné lietanie.

Telesná výchova HM

Vedie prof. Imro Izakovič, vodca oddel. junákov HVHM.

Jeseň a telesná výchova.

Každá jednotka má okrem pracovne-výchovných hodiniek týždenne aspoň jednu hodinu telesnej výchovy samostatne. To neznamená, že nemáme telo vychovávať i na pracovne-výchovných hodinkách. Teraz nastáva jesenné sychravé a miestami už i dosť studené počasie. Musíme opúšťať ihriská a uchyľovať sa do telocviční. V telocvičniach budeme prevádzať riadne hodinky telocvičné. Program pre ne bol stanovený v časopise „Stráž“, roč. I., čís. 5, str. 135—142. Všímajte si týchto pokynov a poslúžia vám dobre i tam uvedené príklady. Prírodu nezanedbávajme. Je ona najväčším zdrojom zdravia. Práce na poli telesnej výchovy máme v nej i za toho nepriaznivého obdobia dosť. Vychádzky, pochodové cvičenia s dôkladne pripravenou náplňou (orientácia, mapovanie, kreslenie náčrtov, poľné hry, bojové hry, hromadné behy prírodou, živá kniha prírodopisu atď.). Malý dáždik nezaškodí, najmä nie pre vypestovanie tela pre brannosť; chladnejšie počasie neublíži, iba otuží.

Lyžovanie v HM.

Príroda v zime je pútavá, je krásna. Sneh a ľad len toto kúzlo zvyšuje. V zime zvlášť spojíme príjemné s užitočným. Poučné vychádzky a pochodové cvičenia na lyžiach znamenajú vo výchove HM veľký klad. Je mylná domnienka, že ak napadne snehu, pripneme lyže a pôjdeme sa lyžovať. Už teraz sa musíme pripravovať na to, keď budeme môcť pripäť lyže. Príprava na suchu pre lyžovanie na snehu nesmie chýbať v žiadnej jednotke HM. Technika lyžovania a príprava svalstva pre lyžiarsky výkon musí sa začať už teraz. Bez predprípravy nedosiahneme žiadaného výkonu, ba i samé prevádzanie lyžovania na lyžiach vystavuje nás často nebezpečenstvu začiatočných úrazov a zbytočnej únave. Začnime už teraz! Tohto roku musia sa háemisti predstaviť v tomto odvetví telesnej výchovy, v lyžiarskom športe, i verejnosti. Ak chceme sa ukázať v najlepšom svetle, tak začnime hneď s prípravou!

Basketbal.

Už vlani pri usporiadaní majstrovských podnikov HM z príležitosti „Dní HM“ v Bratislave mnohí bratia pýtali sa, či nebudú usporiadané i majstrovstvá v basketbali. Neusporiadali sme ich preto, lebo nemali sme dosť záujemcov. Tí by i boli, ale neboli zorganizovaní. V zime máme veľkú príležitosť pestovať tento mužný druh športovej hry v telocvičniach. Basketbalom sa uceľujeme, vypestujeme v sebe mužnú zdatnosť, stávame sa obratnými a odvážnymi v slušnom a prípustnom boji jednotlivca s jednotlivcom, celku s celkom. Potreby pre túto hru sú minimálne, ak uvážime, že jednorázová investícia je pre dlhé roky.

Potreby: Lopta guľatá, obvod lopty 81—76 cm, váha lopty 0.65—0.56 kg. Ihrisko: Pozdĺžnik o stranách 27.40 krát 15.20 m, najmenej ale 18.30×10.60 m. Označenie ihriska 5-cm. čiarami Podrobný plán ihriska viď obraz. — Hráči: 5 na jednej a 5 na druhej strane. Všetci hráči sú očíslovaní (čísla na košieľke 15—20 cm veľké, na chrbáte a na ľavej strane na pleci 3 cm). Náhradníci sú prípustní. Vstúpiť do hry môžu iba, ak je hra prerušená. Musia sa hlásiť sudcovi. — Dosky: 2×1.30 m, umiestené v strede, 60 cm od hranice ihriska. — Obruče (kôš): Vnútorný priemer 46 cm. Sú umiestené 3 m od zeme a sú s ňou rovnobežné. Upevnené sú 33 cm od dolného okraja dosky a 1 m od oboch strán dosky. — Spôsob hry v budúcom čísle.

Ping-pong.

Od vĺčaťa začínajúc a junákom končiac každý si z nás rád zahrá túto hru. Háemisti ju hrajú a hrali ju i pred založením HM. V HM musíme sa v nej zdokonaľovať, aby sme mohli byť potom zaradení do reprezentačného mužstva jednotky HM, okresu alebo župy na vrcholný podnik HM v ping-pongu — na majstrovstvá HM, ktoré budú termínované niekedy na január alebo február budúceho roku. Cvičme sa systematicky už teraz. Okresy a župy HM budú iste chcieť poslať najlepších z tých najlepších na majstrovstvo HM. Usilujme sa byť tými najlepšími, aby sme mohli obliecť reprezentačný úbor svojej župy pri župných pretekoch o majstrovstvo HM.

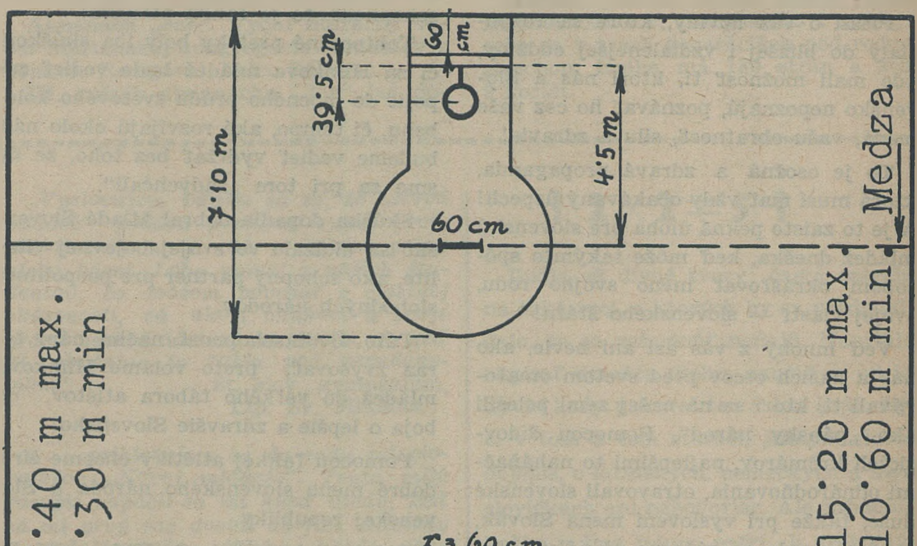

Zahrajme sa:

Boj o miesto: Počet hráčov ľubovoľný. Miesto alebo v telocvični alebo v prírode. Spôsob hry: Vodca určí nejaký predmet (lavičku), na ktorý sa dá za normálnych okolností umiestiť aspoň $^2/_3$ hráčov. Na povel vodcu hráči, ktorí boli predtým umiestení v určitej vzdialenosti od predmetu, útokom snažia sa dostať na určený predmet. Nikto nesmie byť mimo predmetu. Dovolené je spoluhráča z predmetu odtlačiť, odtiahnuť, vysotiť, odniesť stranou a podobne. Každý sa musí usilovať stáť na určenom predmete. Vodca počíta do 5. Kto po tomto čase je mimo predmetu, dostáva jeden zlý bod. Po viacerom opakovaní sa spočítajú trestné body a ten hráč, ktorý ich má najmenej, vyhráva.

Zacvičme si v dvojiciach:

Dvojice čelom k sebe:

a) Prvý predpaží, druhý sa usiluje predpažené ruky roztiahnuť až do upaženia. Opačne prvý druhému.
b) To isté zo vzpaženia do pripaženia.
c) To isté z upaženia do vzpaženia alebo do pripaženia.

Dvojice chrbátom k sebe:

a) Obaja sa uchopia v upažení za ruky. Jeden robí úklon vpravo a druhý súčasne na opačnú stranu. Kto zvíťazí?
b) Prvý predpažuje (ruky druhého pevne drží v upažení) a druhý zapažuje. Opačne.
c) Obaja sú v postoji rozkročom, chrbtami o seba opretí. Ruky si držia navzájom v upažení. Otáčanie trupu vpravo stranou a potom vľavo stranou. Chrbáty stále spolu.

Dvojice voľné:

Kohútí zápas na jednej nohe, ruky složené na prsiach.

Súťaž na hry HM.

Pracuješ už na návrhu pre súťaž na hry HM o ceny? Súťaž je vypísaná v 17. čísle „Novej mládeže“.

Ľahká atletika - šport slovenskej mládeže

ŠTEFAN MAAR

Mám na mysli tie pekné preteky, ktoré sa konaly v rámci Dní HM 8. a 9. júna t. r.

Tam sme videli vás, budúcich vodcov, čestne bojovať o prvenstvo a zaslúžene víťaziť, aby vaše meno, vaša sila dodala lesku slovenskému menu doma i v ďalekej cudzine!

Písali o vás noviny, ktoré sa rozposlaly do bližšej i vzdialenejšej cudziny, kde mali možnosť tí, ktorí nás a Slovensko nepoznajú, poznávať ho cez vaše mená, vašu obratnosť, silu a zdravie!

To je osožná a zdravá propaganda, ktorá musí mať vždy očakávaný úspech! A je to zaiste pekná úloha pre slovenskú mládež dneška, keď môže takýmto spôsobom okrášľovať meno svojho rodu, svojej vlasti — slovenského štátu!

Veď mnohý z vás asi ani nevie, ako nás a našich otcov pred svetom omaľovávali tí, ktorí sa na našej zemi pelešili ako „pánsky národ“. Pomocou židovských krčmárov, najlepšími to naháňačmi odnárodňovania, otravovali slovenské duše, takže pri vyslovení mena Slovák, predstavovala sa súčasne aj pálenka!

Túto špinu zo slovenského mena načim vám očistiť a predstaviť Slováka svetu takého, akým ho Boh stvoril! To znamená, že sme a aj ostaneme po každej stránke hodnotnejšími, ako sú tí, ktorí chceli našu krv pomocou pálenky vykynožiť!

Máme pred sebou dosť práce, ktorá čaká na zdravé a mocné ruky synov tejto zeme, preto budeme kráčať len tým smerom, ktorý zaisťuje trvácnosť a úspechy pre budúcnosť!

Budeme kráčať v duchu Hlinkovom a osviežovať sa športom, ktorého vlasťou je staroveká Hellada, pomocou ktorého slávne zapísali svoje meno do histórie starí Helénovia a ktorý ešte dnes drží v kultúrnych národoch stúpajúcu životaschopnosť, to je ľahká atletika!

Tohtoročné preteky boly iba skúškou, či sa Hlinkova mládež bude vedieť zapojiť do mocného prúdu svetového kolobehu, či tempo, aké rozvíjajú okolo nás, budeme vedieť vydržať bez toho, že by sme sa pri tom „zadychčali“.

Skúška dopadla dobre! Mladé Slovensko sa ukázalo vo svojej bojovnej vitalite, ako schopný partner pre pospolitosť slobodných národov.

Túto životaschopnosť načim nám teraz zvyšovať, preto voláme Hlinkovu mládež do veľkého tábora atlétov, do boja o lepšie a zdravšie Slovensko!

Pomocou ľahkej atlétiky chceme šíriť dobré meno slovenského národa a Slovenskej republiky.

Pri prvých pretekoch HM nastúpilo do boja vyše sto chlapcov. Pretekali sa v behoch, skokoch a vrhoch. A, koľko krásy bolo v takomto ušľachtilom zápolení! Vaši vodcovia s pýchou počúvali hlásenia víťazstiev a tešili sme sa vám všetci, ktorí s vami a pre vás pracujeme, aby sme dobre zaistili fundamenty nášho domova.

Mal by som sa vás azda opýtať, či chcete na tej začatej atletickej ceste životnej pokračovať? Odpoveď, viem, bola by určite kladná! Veď, každý chce byť prvý, dokonalý, lepší a vynikajúci.

My chceme, a je to zaiste želanie vás všetkých, aby aj naše Slovensko bolo prvé a vynikajúce na svetovej aréne vedy a telesnej kultúry.

Atletický život je tvrdý, sparťanský, plný odriekania a sebazaprenia! A práve preto volíme si atletiku za náš národný šport, lebo naším údelom od vekov bol tvrdý život. Atlétika učí nás striedmosti, nepozná fajčenie a pijatyku, je nepriateľom lumpov a chlipníkov. Áno, učí nás poznať mravné hodnoty vlastnej duše a tela a tieto v nás priamo zoceľuje!

„Sana mens in corpore sano“, hovorí staré latinské porekadlo. A história nás učí, kým Rimania poznali pravdivosť spomenutého porekadla, bol aj ich národ zdravý a mocný. V ich ríši, okrem svetovládnej sily, prekvitalo aj umenie. Keď si však pojem mravnosti zamenili nemravnosťou, začala sa ríša rozpadávať.

Vašou povinnosťou, Hlinkova mládež, je nielen zachovať, ale aj zveľadiť dedičstvo po otcoch! Toto je veľmi zodpovedná úloha, pred ktorú nás postavila Prozreteľnosť! Ak chceme žiť, nie živoriť, žiť voľne a slobodne, potom musíme byť dokonale na všetko pripravení! Zoceľme si telo atletikou, aby sme každú životnú nepohodu vedeli prekonať bez poruchy a bez zachvenia! Slovensko vás chce takých mať a vy takí budete!

Na stráž!

Na zasmiatie

— Rád by som dostal miesto, kde celý deň nevidieť a nepočuť človeka.
— Tak vstúpte do môjho obchodu za spoločníka.

— Prosím ťa, ako si sa do toho blázinca dostal?

— To je tak. Rozpor v názoroch. Ja som tvrdil, že všetci ľudia sú blázni, naproti tomu, všetci ľudia tvrdili, že ja som blázon — presila zvíťazila.

— Ukážte mi, prosím, niekoľko lepších kníh!

— Má to byť niečo ľahšieho, milostivá pani?

— To nepadá na váhu. Vonku na mňa čaká auto.

Už si si vyrovnal predplatné na Novú mládež!

SLOVENSKÁ KNIHA

Vedie Jožo Tieň.

Ján E. Bor: Jean — Arthur Rimbaud. (Osobnosť a dielo.) Vydala Matica slovenská v Turč. Sv. Martine ako druhý sväzok Spisov Literárno - historického odboru. Strán 230. Cena broš. 40 korún. Ján E. Bor v poslednom čase stáva sa najpilnejším pracovníkom v žatve literárnej. Kniha po knihe vychádza a slovenská literatúra bohatne. Jeho nová kniha je prvým slovenským vedeckým dielom o živote a tvorbe J. A. Rimbauda, opojného francúzskeho lyrika. Ako v predošlých prácach i v tejto je badať hlboké vzdelanie autora a jeho bystré stanovisko pri hodnotení materiálu.

Milo Urban: V osídlach. Román. Vyšlo v nakladateľstve „Kompas“ v Turč. Sv. Martine. Cena 60 korún. Dlho očakávaný román nášho vzácneho spisovateľa konečne vyšiel. Nášmu čitateľovi dostane sa do ruky hodnotné dielo, ktoré spojuje realitu „včerajška“ s umeleckým postrehom. Koncentráciou životných osudov je hrdina Štefan Mahut, ktorý zmietaný vlnami rozbúreného životného behu nevie sa najsť a je prenasledovaný stálym nepokojom. Román má tiež funkciu sociálnu. Autor vytrhával faktá z nedávnej minulosti a predkladá ich čitateľovi, pýta sa a dáva odpoveď na otázky životných problémov.

Andrej Žarnov: Stráž pri Morave. Vyšlo v novom vydaní v nakladateľstve „Kompas“ v Turč. Sv. Martine. Strán 155. Cena 30 korún.

Básnická osobnosť Žarnovova je priama, ktorá reaguje veľmi zdarile citom a dušou celého národa. Žarnov sa stal reprezentantom národného cítenia. Jeho „Stráž pri Morave“ je toho dokumentom. Jeho sbierka vychádza teraz nie vybielená, ale v pôvodnom znení. K nej je ešte pripojená sbierka „Brázda cez úhor.“

Dr. Vojtech Bucko: Mikuláš Oláh a jeho doba 1493—1568. Bratislava 1940. Vydaly Vedecké ústavy mesta Bratislavy. Strán 228. Cena Ks 60.

Autor v 13 kapitolách rozoberá život a účinkovanie ostrihomského arcibiskupa Oláha. Touto knihou je zaplnená veľká medzera, ktorú pociťovali historikovia najmä v dobe humanizmu a renesancie.

Juraj Gajdoš Breza. Dni obrody. Články a kurzívky. Vyšlo v Prešove nákladom J. Stanovského. Strán 137. Cena 12 korún. Kniha obsahuje okolo 25 rozličných kurzívok a spomienok, ktoré sa dotýkajú všetkých štátotvorných jednotiek, ich prác a účasti na výstavbe štátu. Je to akýsi seismograf národnej práce.

Almanach „Jas“. Vydal literárny odbor Mariánskej kongregácie študentov v Trnave. Redigoval Felix Záhorec.

III. ročník almanachu „Jas“ bol dôstojným defilé tvorby trnavských študentov. Úroveň literárnych hodnôt svedčí, že v Trnave je jadro silné, tvorivé, veštiace slávnu budúcnosť. Okrem príspevkov študentov sú v almanachu hlboko mravné a povzbudzujúce články predstavených, ktoré celý almanach stavajú do svetla vzornej, jednoliatej hodnoty. Len ďalej, kongreganisti z Trnavy!

Almanach „Žijeme“. Vydal samovzdelávajúci lit. krúžok sv. Metoda pri štát. gymn. v Nitre. Po 12 korún. Redigovali Sýkora, Šandrík a Kunoš. V tomto lit. almanachu sú zastúpení autori temer všetkých slov. gymn. ústavov. Je to akési literárne resumé tvorby stredoškolákov, ktorí chcú napredovať a duchovne rásť. V almanachu možno nájsť veľké sľuby. Dúfame, že stredoškoláci z roka na rok budú sa pretekať v tvorení.

Andrej Dobrota: Mŕtve šťastie. Vyšlo nákladom vydavateľstva „Slováka“. Priliehavú obálku navrhol Rudo Fábry. Kniha má 350 strán a na svoj rozsah je pomerne veľmi lacná. Stojí len 24 korún. Je to denníkovou formou písaný román, ktorý pred časom vychádzal na pokračovanie v „Slováku“.

Ferdinand Gabaj: Brmbolčekovci. Vyšlo ako prvý sväzok knižnice „Nové Slovensko číta“, ktorá vychádza pri časopise „Nové Slovensko“ za red. Vl. Bahnu.

Román podáva obraz života rodiny Brmbolčekovcov, rozdeleného i spájajúceho sa v troch generáciách pod rodnou strechou. Kniha má 180 strán a stojí 9 korún.

Čo nám píšu?

Redakcia „Novej mládeže“ denne dostáva listy od svojich čitateľov zo školských lavíc a pre zaujímavosť uverejňujeme niektoré.

„Časopis „Nová mládež“ som odoberala už vlani. Veľmi sa mi páčil. Ale veľmi ľutujem, že pre dievčatá v ňom nič není. Chlapcom vyhovuje úplne.“

Št. slov. gymn., Michalovce.

„Posielam vám príspevok do nášho časopisu, ktorý sa mi veľmi páči. Bol som odberateľom i minulý rok v slov. gymn. v Lipt. Sv. Mikuláši. Teraz ho odoberáme všetci, lebo je to povinné. Tak je to i dobre. Slovenská mládež musí čítať slovenskú literatúru. Mňa veľmi teší, keď vidím, že či už vo vlaku, alebo inde má mládež v ruke „Novú mládež“ miesto všelijakých detektívok.“

Št. slov. gymn., Lipt. Sv. Mikuláš.

„Časopis čítam rád. Bol by som rád, keby vychádzal týždenne. Viem ale, že je to pre finančné ťažkosti nemožné.“

R. gymn., Malacky.

„Som z Komjatíc. Preto som sa rozhodol, že prípadné súce svoje práce budem označovať menom Komjatičan. Stratil som azda navždy otca, matku a drahý slovenský ľud. Oni trpia pod Maďarmi. Mne šťastie prialo a dnes dýcham slobodný vzduch Slovenskej republiky. Chcem aspoň písaným slovom dokázať, že mám rád svoj rod, že nikdy sa neodcudzím svojmu menu a rodnej obci Komjaticiam. Chcem si upevniť vieru, že raz všetci budeme pod jednou strechou slobody.“ Bratislava.

„Vyslovujem vďaku za to, že „Nová mládež“ podáva pomocnú ruku prvopočiatočníkom či už v písaní prózy alebo básní. Lebo mnohí z našich študentov, čo môžem povedať z vlastnej skúsenosti, sú akosi okúňaví a svoje práce nechcú ukázať na svetlo. A keď aj, obyčajne to robia pod pseudonymom“. Št. slov. gymnázium,

Lip. Sv. Mikuláš.

„... prihlasujem sa do radu prispievateľov „Novej mládeže“. Tento milý časopis zapáčil sa mi hneď vtedy, keď sa mi prvý raz dostal do rúk. Odvtedy s nedočkavosťou čakám každé nové číslo a keď dôjde, čítam ho od a do zet; všetko, čo je v ňom, ma zaujíma. Nikdy neľutujem chvíle, ktoré strávim pri čítaní. Najmä sa mi páči rubrika „Prvosienky.“ Levoča.

„Casopis „Nová mládež“ je poučný časopis Hlinkovej mládeže a osoží najmä tu na východnom Slovensku, kde je toho veľmi treba. My žiaci Slov. štát. gymnázia odoberáme náš časopis vo veľkom počte. Je aj hodne dievčat, ktorým sa časopis ľúbi.“

Št. slov. gymn., Michalovce.

„Iskrenný pozdrav a prianie všetkého dobrého vám posielam“. Rada čítam časopis „Nová mládež“ a všetkých pracovníkov zo srdca pozdravujem.

J. F., N. Sliač pri Ružomberku.

„Poľom našej pôsobnosti je škola (predovšetkým), schôdzky HM a osvedčený časopis „Nová mládež“. Musíme všetky sily napnúť, aby sme si časopis nielen udržali, ale aby nám prekvital, budil všade pozornosť“.

Št. slov. gymnázium, Michalovce.

! 2 × 2 = 5 !

Ľudia sú divné tvory; často zabudnú na také veci, o ktorých by sa predpokladalo, že sa zabudnúť nedajú. Napríklad napísať domácu úlohu, naučiť sa od kedy do kedy panoval ten a ten kráľ, žijúci v tom a tom storočí, jedným slovom dejepis, o latinských, nemeckých a iných slovíčkach ani nehovoriac. Ale zabudnúť, koľko máme rokov, patrí k vrcholným výkonom tejto nectnosti, ako sa to stalo včera Ivanovi. Išiel sa teda opýtať dedka a aby ho ten nevysmial, išiel naňho s politikou: „Dedko, koľko máte rokov?“ Dedko vytiahli fajku z úst (večne ju cmúľali) a aby vnuka potrápili, odpovedali: „Ale ja? Nuž pred štyrmi rokmi mal som sedem ráz toľko, koľko máš teraz ty“. „A koľko má otecko?“ „Ten polovicu rokov mojich a polovicu tých, ktoré si mal pred štyrmi rokmi.“ Ivan sa poškrabkal za uchom a nesmelo sa opýtal na svoje roky. Dedko sa uškrnuli, poriadne si z fajky potiahli a iba tak na pol úst odpovedali: „Nuž, koľko by si mal? Keby si za šesť rokov pripočítal k svojim terajší oteckov vek, bol by si o polovicu mladší, ako som teraz ja s oteckom dohromady, he-he-he.“

Koľko rokov mal každý?

ODKAZY REDAKCIE

Bratia orli a junáci!

Dostávame od vás mnoho listov. Prezradím vám, že nás veľmi mnohé potešily. V budúcnosti by som rád čítal odpovede na tieto otázky: Či si na schôdzach HM čítate z Novej mládeže, či ju medzi sebou a medzi známymi dostatočne rozširujete, či sostrojujete tie prístroje, o ktorých píšeme v našom časopise a či Novú mládež vnášate aj do škôl?

Ďalej rád by som čítal vo vašich príspevkoch niečo veselého zo života HM. Väčšina z vás mi píše smutné udalosti, samú melancholiu; veď ste mladí ľudia, tešte sa a veseľte sa! — Posielajte mi opisy tých krajov, ktoré nie sú zachytené v rubrike „Krásnym Považím". Mnohí z vás boli na tábore. Pošlite nám obrázky (ostré a čisté) a opisy daktorých scén z tábora.

Nezabúdajte na vypísané tri súbehy!

Keď nám pošlete príspevky, píšte len na jednu stranu. Každý príspevok má byť na osobitnom papieri. Sprievodné listy píšte oddelene a nie spolu s príspevkami. — Nepíšte husto, aby sme mohli robiť úpravy vašich prác.

Nenechajte sa znechutiť tým, že vám práce niekedy neuverejníme. Nie je všetko dobré a súce pre Novú mládež. Počiatočným prispievateľom odporúčam, aby si dali práce prezrieť miestnemu vodcovi alebo v škole p. profesorovi, p. učiteľovi alebo inému, lebo nám chodí ozaj mnoho málohodnotných vecí, najmä básní. Takýmto predbežným posúdením prác budeme aj my vychránení od zbytočnej práce. Keď vám prácu neprijmeme, nenechajte sa znechutiť, ale študujte a až po čase začnite písať. Uvidíte, že budete mať väčší úspech!

Jozef Kéri, Choča. V básňach trochu moralizuješ a vyjadruješ sa prozaicky. Pokús sa o kratšie, ale lepšie básne. Tie budú azda krajšie.

Gusti Jurský. Máš dobré námety v básňach, len spracovanie je nebásnické.

Hedvika Dolníková, Bošany. Báseň „Iní sme" po malej úprave uverejňujeme. Ostatné verše majú formu, ale obrazy sú slabšie.

„Orol z Klenovca". „Vojna" je málo vojenská.

Janko Papinský. Básne nie sú zlé, ale sa nám nehodia. Pošli niečo iného.

Zdenka Gaššová, Kys. Nové Mesto. Ešte si nie poetka, hoci máš pozorovacie schopnosti. Študuj dobrých básnikov.

Andrej Andrejov. Próza je samý lyrizmus a nepribližuje sa ani nálade, ani zrnu myšlienky. Básne by obstály, keby ich nezabíjala pointa.

Ľ. K., Utekáč. Niektoré žarty použijeme.

„Mobilizácia", Nitra. Článok pošli, ak chceš.

Ema R., Lipt. Sv. Mikuláš. „Ivanova matka" ide. Druhý článok sme vypustili, lebo námetove sa nám nehodí.

Vladislav Horváth, Nitra. Básnička je ešte v lupienkoch. Možno, že bude z Teba dačo, ak budeš študovať poéziu.

Marián Oravský, Tekovská Breznica. Píš a posielaj.

Anton Rudňánsky, Podkriváň. Vybrali sme najlepšiu. Ostatné sa nehodia.

Štefan Perina. Kamarát, nemáš básnické nadanie. Oprobuj písať v próze.

R. J., Varín. Ďakujeme Ti za rozpomienky na tábor. Ty si prvá lastovička, ktorá nám prináša takýto materiál do redakcie. Ostatní len hundrú, že o táboroch nereferujeme, ale zabúdajú pritom, že redaktor nebol s nimi na tábore, preto nemôže si z prsta vycucľať opis ich táborenia. Nezabúdaj na Novú mládež ani v budúcnosti a pozdrav vášho br. miest. vodcu HM.

Quasimodo, Bratislava. Keď sme dostali do rúk Tvoje príspevky, nevedeli sme, ako sa na to pozerať. Nevedeli sme, či sa nám vysmievaš, alebo či si stratil zdravý úsudok o duchu básní, ktoré si nám poslal. Mali sme dojem, že si duševne chorý. Toľký defetizmus, najodpornejší pesimizmus, hraničiaci so zúfalstvom, nijako nemôže byť znakom zdravého mladíka. V Hlinkovej mládeži panuje heslo „S odvahou vpred" a u Teba — „S nechuťou vzad". Čudujeme sa Ti, že si činíš nároky na uverejnenie takých básní. Mladé srdce je charakterizované nádejou, optimizmom a chuťou pre život a my, Slováci, potrebujeme takýchto ľudí a nie ufňukancov, ktorí sa nechajú sraziť k zemi každým citovým neúspechom.

E. B. V-š, Prešov. Článok uverejňujeme. Píš ďalej.

Bertalan Púčik, Dolné Motešice. „Poplach" nie dosť charakterizuje ráznosť HM. Pošli nám dačo lepšie.

-r, Banská Bystrica. V opise táborákov bolo by lepšie viac vychytiť ducha HM a nespoliehať sa len na dojmy z prírody. Rozprávku prinášame. Vďaka!

M. D., gymnázium, Michalovce. „V záhrade" je pekná báseň, ale redakcia potrebuje i celé meno, nielen skratku.

Peter Sláv, Prešov. Píš a posielaj!

Ladislav Čunderlík, Trnava. „Vďačnosť" je najlepšia. Uverejníme ju.

Ivan Breza, Malacky. Osvojuj si tichšiu lyriku.

František Okruhlica, Hochštetno. Dal som Ti to do poriadku! Do „Prvosienok" zatiaľ ešte nie.

Cyril Kraus, Tisovec. „Vlasť" uverejníme.

Komjatičan. Článok uverejňujeme. Báseň je slabá.

ŠACHOVÝ KÚTIK

Vedie K. Dubecký, Gbely.

Milý brat!

Verím, že si úlohu ľahko rozriešil. Prvým krokom: pešec ide na poslednú líniu a zmení sa na jazdca a tým čierneho zmatí (1. pb7--b8J!)

Teraz ľahká dvojťažka (mat na 2 kroky).

Biely: Kb6, Vg2; p:b7, c2 (4).

Čierny: Kb8, p:c3, g3 (3). Mat 2. krokom.

Úlohu musíš rozriešiť! Všimni si, že čierny stojí v pate. Z toho musíš vychádzať!

Z dejín: Mali by sme si spomenúť ešte na mnohé mená šachového romantizmu. Nebudeme sa však dlhšie zdržovať, lebo čaká nás dôležitejšie údobie vývoja šachovej hry.

Shrňme si ešte romantizmus. Stručne sa dá povedať, že to bola hra, kde najväčšiu úlohu hrala fantázia. Okamžitá intuícia víťazila nad chladným rozumom a vypočítavosťou.

Majstri tejto doby nepoznali teóriu započatia stratégiu a iné detaily dnešnej hry. Prvý, kto začal ponímať šachy viac než len hru, bol W. Steinitz. On začal budovať základy dnešnej teórie.

V dobe, keď žil Steinitz, bolo obľúbené len jedno započatie a to kráľovským pešcom (e2—e4). Steinitz nešiel ďaleko, nehľadal novoty, ale začal pitvať toto započatie. Dôkladne preštudoval najmä taliansku a španielsku hru, v ktorej má i svoju obranu.

Vplyvom Steinitza kladie sa dôraz na teoretické vedomosti, jasnú a logickú myšlienku. Tiež pojem: stratégia sa vynoruje, šachy sú prirovnávané k boju. Od neho pochádza i teória slabých bodov a celá pozičná hra (o týchto dôležitých pojmoch neskoršie).

Budúcne si povieme o osobe a hre Steinitzovej. Najmä hier si pozorne všimnime, lebo nám to bude v mnohom na pomoci.

Zo slovenského šachového života:

Už riadne funguje Slov. šach. sväz, ktorý má posilniť šachový život u nás. Poriada korešpondenčné šach. turnaje (dopisovaním). — V 1. slov. korešp. šach. turnaji je 12 účast. Obsadenie je veľmi silné. Hrá sa tiež 1. skup. permanentného (stáleho) turnaja. Nové prihlášky, ako i pokyny vám zašle R. Brix, Bratislava, Laurinská 6.

Slov. šach. sväz sa chystá vyslať mužstvo na budúcu olympiádu. Bude to prvý raz, čo Slováci budú bojovať tento veľký boj.

ŽARTY

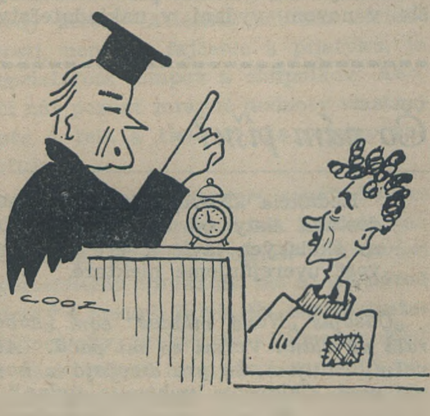

Sudca: Cigán, prečo si vzal tie hodinky?

Cigán: Prosím ponížene, ja šom išiel, hodinky išly, nuž povedal šom ši, že môžeme ísť špolu.

— Otec. Nie aby si mi išiel za hájnikmi. Dobre vieš, že vlani bol zastrelený súsedovie Fero.

— Syn: No hej, keď sa volal Zajac.

— Generál: Nuž, akože sa máte, pán kapitán?

Kapitán: Ďakujem, pán generál, podľa rozkazu.

Istá náboženská sekta vábila k vstupu do svojej modlitebne takto:

Služby božie v nedeľu o deviatej. Predmet kázne: Odiďte prekliati do večného ohňa! Vstup voľný.

— Pán hlavný, tu máte prepitné vopred a povedzte mi úprimne, čo by ste mi mohol odporučiť.

— Reštauráciu za rohom.

— Predal si už niečo od tých čias, čo si sa dal na maliarstvo?

— To si myslím. Predal som už posteľ, skriňu a gumák.

HÁDANKY

Vedie Jozef Ružóny v Modre.

Naše heslo: „......

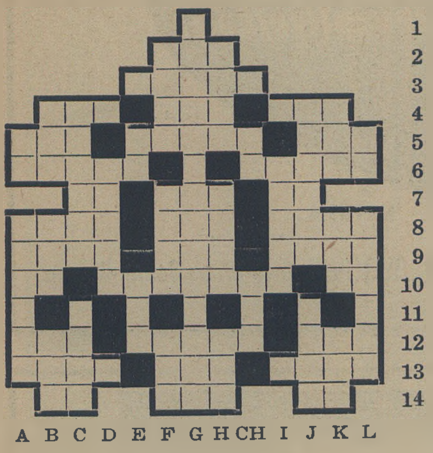

Vodorovne:

1. Posledné písmeno abecedy.
2. Časť obraza.
3. Mužské meno.
4. Cestovný preukaz do cudziny — útvar z merovedy, ktorý nemá žiadnych rozmerov — potreba vinohradníka.
5. Živočích z triedy kôrovcov — drevená nádoba na miesenie cesta — čierny vták.
6. Telocvičné náradie — slávny výrobca husieľ v 16. storočí.
7. Egyptský boh vojny — obranné bojové pásmo — člen národa.
8. Dvojkrídly hmyz nebezpečný pre dobytok — „vozy“ bez hlavy — osvetľujúci náboj.
9. Tvar slovesa „biť“ — predmet, dávaný pri rozličných príležitostiach — tvar slovesa „sajem“, tak ako sa voľakedy písalo.
10. Člen národa — udeniny — plošná miera (obrátene).
11. Spoluhlásky a samohlásky.
12. Veľkoobchod v Bratislave — morský živočích z radu polypov — dievčenské meno.
13. Značka aut (tiež ostrov) — miesto na dobývanie kameňa a rúd — druh účesu.
14. Zvratné zámeno — ženské meno — značka arzenu.

Svisle:

A. Spoluhlásky slova „rak“ — ľudove vlastnosť.
B. Dva kusy ináč — najväčšia sova — člen nemeckého národa.
C. Ľudove „práve“ — nočný vták.
D. Boh podsvetia u starých Grékov.
E. Osobné zámeno — lesklá farba.
F. Obratlovec žijúci vo vode — H_2O — lyrická báseň s vážnym obsahom.
G. Tajnička.
H. Predpisy pre ustrojovanie. — talianske strieborné menové jednotky — ináč „taký istý“.
Ch. Predložka — rieka v Egypte.
I. Latinsky „omša“.
J. Muž, ktorý prvý podnikol let na krídlach z vtáčích pier — vyjadrená myšlienka.
K. Ináč „úder“ pri pästení — venujeme často — cenný papier.
L. Tvar pomocného slovesa „byť“ — kozácky vojvodca.

Rébusy.

1

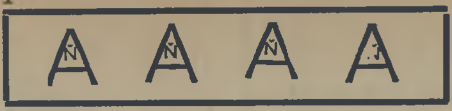

2

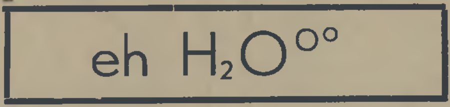

3

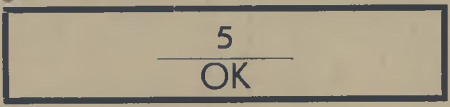

4

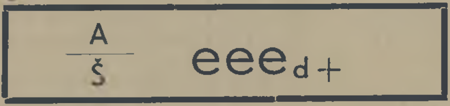

6. Zámenka.

. . . . . n Okres tak voláme
v neďalekom štáte,
. . . . . r bez neho v kostole
veľká tichosť vládne.

Miestopisné prešmyčky:

7 **Nelov „Z“**

8 **Tuk „Výr“**

9 **Dar „Pop“**

10 **Veta „T“**

11. Počtová hádanka.

Dnes dedinou našou
deväť prešlo žobrákov,
a aby sa ničoho z nich
ani jeden nebál,
deväť palíc sebou
veru každý si vzal.
Na každej palici
deväť kabelí visí
a z každej z nich
deväť mačiek prosí,
aby ich mláďatám,
ktorých každá deväť má
zahynúť nedali,
čo ich aj tak veľa.
Radi by sme vedeli,
koľko ich je predsa.

12. Štvorcovka:

Z. V.-atra, Ružomberok.

. . . . jemnocit, tiež času miera,
. . . . v Ázii rieka vyviera,
. . . . v Číne vidíš nádenníka,
. . . . často spievaš zo spevníka.

13. Roháček.

T. Vašina, Drieňová.

. . . . chráni nohu koňa,
. . . . . . ináč okraje,
. . . . . rieka v Jugoslávii,
. . . . drahú kožušinu má,
. . . číslovka,
. . zámeno,
. samohláska.

14. Prešmyčka.

Na dinar lak „ŠO“.

15. Popisná prešmyčka

„Táram — rátam“
vraj z toho dievča mám,
naň dvakrát volám.

16. Zvratka.

→ Pokrm z mlieka veľmi chutný,
← nákres žiaka veľmi presný.

17. Koníček.

L. Čieško, Vrútky.

	je	mi	ma	lo	
on	kto	u	do	to	o
mo	me	ne	žiak	sám	bré
hat	a	ho	ru	lú	čím
vez	o	zbo	lez	me	ve
	čo	no	pi	ne	

18. Číselka.

3 4	plošná miera,
2 3 6	má vlákna,
4 7 8	úst čiastka,
1 7 2	bylina jedlá,
2 3 1	farba lesklá,
4 5 2	kopú ním z jara,
1 2 3 4 5 6 7 8	fúkať doňho treba.

Rozlúštenie z č. 16:

6. Križovka:

Vodorovne: 1. r, 2. zoch, 3. mi, or, 4. sud, dán, 5. m. v., av, 6. rota, napr., 7. Áron, ikra, 8. kn, eh, 9. ela, sad, 10. Al, or, 11. tuk, 12. ž.

Svisle: a) mrak, b) svorne, c) mú, to, la, d) žid, an, alt, e) ro, už, f) Chod, Ni, sok, g) ra, ak, ar, h) napred, ch) vrah.

1. pohár, 2. Nazaret, 3. Nádoba, 4. Važec, 5. Varín, vavrín, 7. Ráno, vranov, 8. vonku, Loára, čistý, Anton, Turek, alárm, mužík, 9. Gerlach, Eliáš, riad, ľad, Aš, ch.

Odkazy pre hádankárov:

Miláček, Levoča: Prečo si zatíchol?

Z. V-atra, Ružomberok: Rozlúštenia môžte dať podpísať miestnemu veliteľovi. Honorár poskytneme len za hodnotné hádanky. Krížovky sú nám vítané, ale ťažšie nechceme uverejňovať.

Magda Kupesíková, o. šk., Spiš. Nová Ves: Teším sa na Tvoju spoluprácu.

Správne rozlúštili z č. 16:

1. A. Kajúch, II. tr. gymn., Ružomberok.
2. P. Dehýl, II. tr. gymn., Ružomberok.
3. Z. V-atra, Ružomberok.
4. A. Keppert, Žilina.

K Vianociam pripravujeme veľkú hádankársku súťaž!

DÔVERA

je hybnou silou hospodárskeho napredovania

istota úspor

je naším najvyšším príkazom a odmenou za dôveru. Pošlite preto peniaze do hospodárskeho života a napomáhajte podnikania.

Používajte osvedčených služieb

Roľníckych vzájomných pokladníc

svojpomocných družstevných peňažných ústavov účinkujúcich v každom okresnom sídle na Slovensku a ich finančného a revízneho ústredia

Sväzu roľníckych vzájomných pokladníc v Bratislave

znamenite lešti obuv a robí ju trvanlivejšou!
Schmoll Pasta

vyrába

Karol Schmoll a synovia továreň na Schmollpastu

Perola
žitná-káva
Z nášho žita!

Rozširujte časopis

NOVÁ MLÁDEŽ

„HÁEMISTA" *nákupné a predajné družstvo Hlinkovej mládeže*

Bratislava, Námestie Andreja Hlinku 13, telefon č. 6919, číslo Poštovej sporiteľne 1683

Dodávame tiež všetky športové a táborové potreby. Vyžiadajte si náš cenník.

Zasielame tovar len na dobierku alebo za predom poslané peniaze na šekové konto číslo 1683.

Získal si aspoň jedného odoberateľa Novej mládeže?

> Nie je dobrým orlom a junákom, kto nečíta Novú mládež!
> Žiadajte si Novú mládež nielen v administrácii, ale aj vo všetkých kníhkupectvách, trafikách, stánkoch a v predajniach na stanici.

„Nová mládež" časopis Hlinkovej mládeže. — Majiteľ a vydávateľ: Hlavné veliteľstvo HM. Bratislava. Radlinského 51. — Zodpovedný redaktor: Alojz M. Macek. hlavný veliteľ HM. — Redakcia: Bratislava. Radlinského 51. — Predplatné na rok 10 Ks. Jednotlivé čísla 1.20 Ks — Novinové výplatné povolilo riaditeľstvo pošt a telegrafov v Bratislave výmerom č. 109.507-II/1-39. Dohliadací poštový úrad Bratislava 3. —
Tlač: Kníhtlačiareň Andreja. Bratislava. Trieda kráľa Alexandra 12.